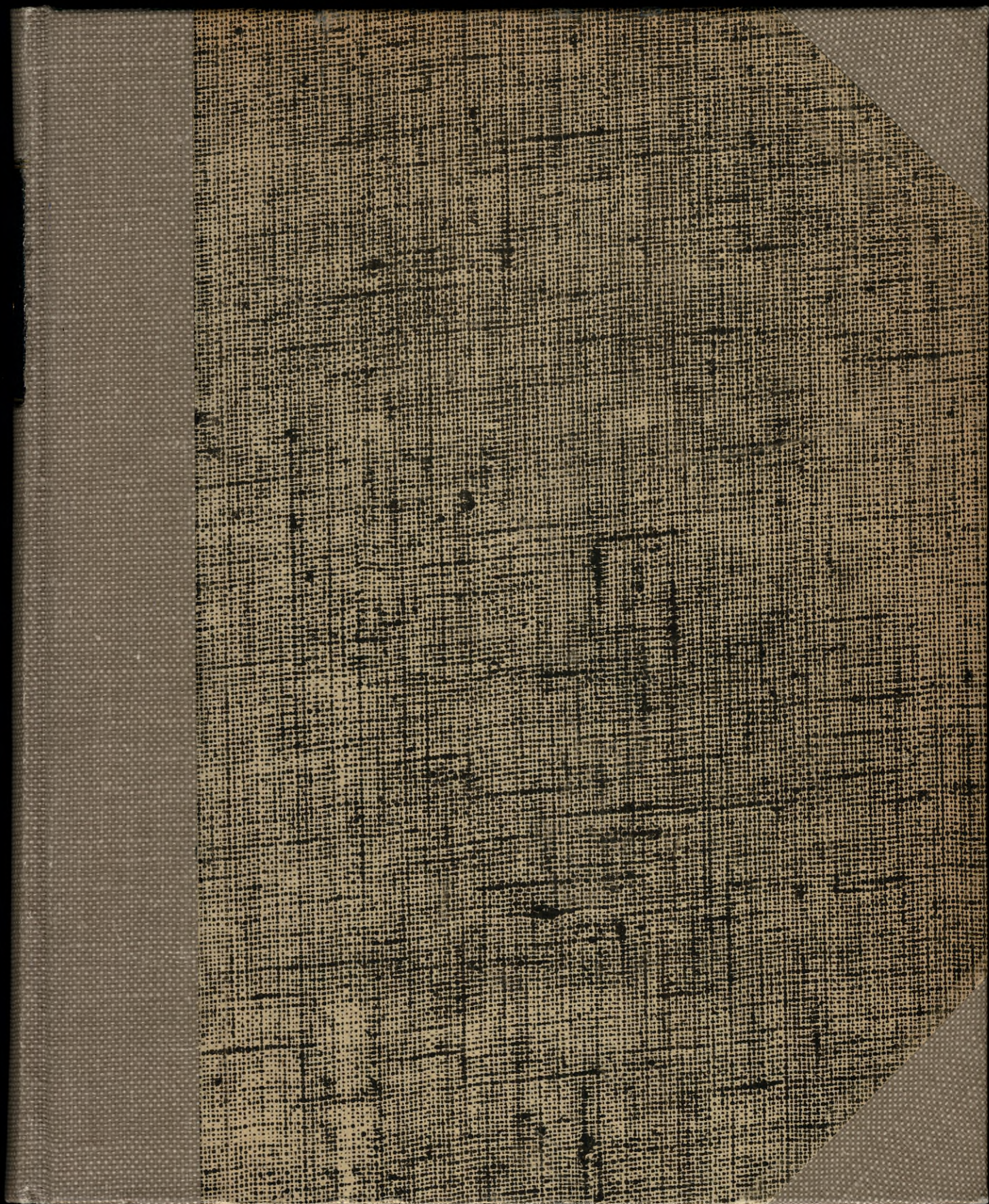

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MEDICINSKA
HÖGSKOLANS BIBLIOTEK
GÖTEBORG

Acta

<Göteborg:
Hälsööräds-
nämnden>

Biomedicinska biblioteket

PERIODIKA

**GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMDS
ÅRSBERÄTTELSE**

FÖR

1904

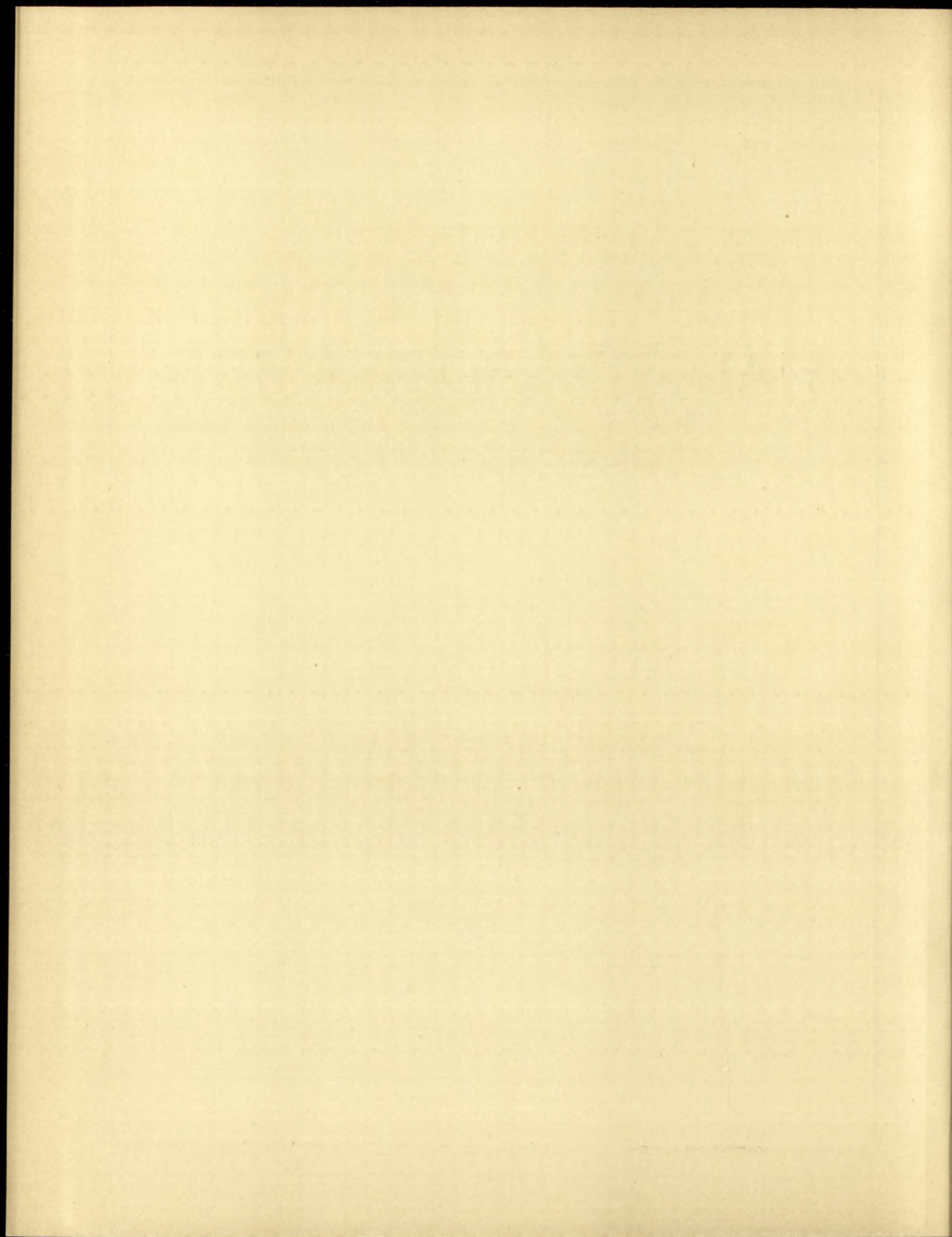
UTARBETAD AF

KARL JOH. GEZELIUS

FÖRSTE STADSLÄKARE

GÖTEBORG
GÖTEBORGS LITOGRAFISKA AKTIEBOLAG
1905

GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMDS
ÅRSBERÄTTELSE

FÖR

1904

UTARBETAD AF

KARL JOH. GEZELIUS

FÖRSTE STADSLÄKARE.

GÖTEBORG
Göteborgs Litografiska Aktiebolag
1905.

GÖTTORF

HÄLSÖVÄRDNING

ARSBERÄTTELSE

1884

KARL JON ÖRSKÖLD

Till Stadsfullmäktige i Göteborg.

Såsom sin årsberättelse för år 1904 får Hälsovårdsnämnden åberopa det af förste stadsläkaren Karl Joh. Gezelius utarbetade samt af Nämnden godkända förslag till sådan berättelse, som, jämte tillhörande bilagor, härmed öfverlämnas.

Göteborg, Juni 1905.

På Hälsovårdsnämndens vägnar:

CARL LAMBERG.

B. Lindberg.

CARL LAMBERT

Innehåll.

I. Hälsovårdsnämnden och därunder hörande personal och inrättningar	sid.	1
II. Hälsovården:		
a) Stadsgrundens renhållning	»	3
b) Vattenledningar	»	4
c) Bostäder och byggnader, där många människor samlas ..	»	5
d) Vissa åtgärder till förekommande af smittosamma sjukdomars spridning	»	6
e) Matvarukontrollen:		
Stadsveterinärens årsberättelse	»	9
f) Kemiska analyser:		
Stadskemistens årsberättelse	»	21
g) Öfriga ärenden	»	31
III. Sjukvården	»	32
IV. Befolkning och dödlighet	»	37
V. Väderlek, gångbara sjukdomar och dödsorsaker	»	38

1880

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

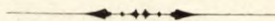
Additional faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Förteckning å tabeller.

- Tab. 1. Summarisk redogörelse för sundhetspolisens arbeten under år 1904.
- » 2. Renhållningsanordningarna i Göteborg, samt stall, fähus och svinstia.
  - » 3. Rum, kök, badrum och butiker i Göteborg vid slutet af år 1904.
  - » 4. Summarisk öfversikt öfver å Köttbesiktningsbyrån undersökta felaktiga födoämnen.
  - » 5. Uppgift å undersökt fläsk.
  - » 6. Uppgift å felaktiga födoämnen, som å Köttbesiktningsbyrån varit frivilligt aflämnade till undersökning.
  - » 7. Uppgift å af Göteborgs hälsopolis anhållna födoämnen.
  - » 8. Uppgift å af hälsopolisen undersökta fall nötkreaturskött samt kalf- och fårkroppar.
  - » 9. Uppgift å bagerierna vid slutet af år 1904.
  - » 10. Uppgift å lokaler för försäljning af mjölk och grädde vid slutet af år 1904.
  - » 11. Öfversikt af födda i Göteborg år 1904, med fördelning på månader.
  - » 12. Öfversikt af födda i Göteborg år 1904, med fördelning på församlingar.
  - » 13. Befolkningens rörlighet i hvarje af Göteborgs stads församlingar år 1904.
  - » 14. Dödsfall och dödlighet för månad bland kyrkoskrifna i Göteborg åren 1900—1904.
  - » 15. Dödligheten i Göteborg år 1904 för olika stadsdelar bland mantalskrifna befolkningen.
  - » 16. Dödligheten på 1,000 innevånare af den mantalsskrifna befolkningen i Göteborg åren 1900—1904.
  - » 17. Öfversikt af meteorologiska observationerna i Göteborg år 1904.
  - » 18. Sammandrag öfver de epidemiska sjukdomarne i Göteborg år 1904.
  - » 19. Öfversikt af smittosamma sjukdomar i Göteborg åren 1895—1904.
  - » 20. Sammandrag öfver sjukligheten i Göteborg år 1904, enligt uppgift från 10 distriktsläkare.

- Tab. 21. Gångse sjukdomar i Göteborg år 1904, fördelade på månader, enligt uppgift från 10 distriktsläkare.
- » 22. Dödsorsakerna i Göteborg år 1904, med fördelning efter åldersklasser och kön.
  - » 23. Dödsorsakerna i Göteborg år 1904, fördelade efter sina hufvudgrupper på månader och kvartal.
  - » 24. Dödsorsakerna i Göteborg år 1904 bland kyrkoskrifna, fördelade på stadsdelar.
  - » 25. Dödsorsakerna bland här kyrkoskrifna, som år 1904 aflidit utom staden.
  - » 26. Dödsorsakerna i Göteborg år 1904 bland främlingar.
  - » 27. Dödsfall på 1,000 innevånare i nedanstående sjukdomar årligen 1900—1904, samt medeltal för denna och föregående 5-årsperiod (inom staden aflidna).
  - » 28. Jämförande öfversikt af dödsfall i folksjukdomar samt några andra sjukdomar i Göteborg åren 1895—1904.

I. Hälsovårdsnämnden med därunder hörande personal och inrättningar.

Såsom ledamöter af Nämnden ha under året tjänstgjort:

Fördelningsläkaren D:r *Carl Lamberg*, ordf., Arkitekten *Ernst Krüger*, v. ordf., Handlanden *John Sjöberg*, kassaförvaltare, Förste Stadsläkaren D:r *K. J. Gezelius*, Polismästaren *M. Kjellin*, Stadsnotarien *H. Hult* och Kapten *Th. Glosemeijer*.

Distriktsläkareinstitutionen.

Förordnandet såsom läkare i 1:sta, 4:de, 6:te och 7:de distriktet förnyades från den 1 Okt. för Med. Lic. E. Rydelius, F. O. Åberg, E. Nordenfelt och V. Bruhn, och till distriktsläkare har nyvalts för 3 år Med. Lic. R. Hälén med tjänstgöringsskyldighet från den 1 Jan. 1905 inom 10:de distriktet.

D:r Fr. Belfrage har efter uppnådd 63 års ålder afgått från sin distriktsläkarebefattning, hvilken han innehaft sedan år 1871 och beslöt Nämnden med anledning däraf att till protokollet anteckna uttrycket af sin tacksamhet för D:r Belfrages under hans synnerligen långa tjänstetid städse ådagalagda plikt-trogna och gagnande verksamhet inom det honom anförtrödda distriktet.

Epidemisjukhuset.

Såsom biträdande läkare tjänstgjorde under tiden 1 Mars till 31 Dec. Med. Lic. F. Holmberg, som, sedan han på begäran erhållit entledigande från sin befattning, efterträddes af Med. Lic. G. Carlström.

Redogörelse för sjukhusets verksamhet meddelas under kap. sjukvården.

Poliklinikerna.

Å stadens polikliniker i Gamla Artillerikasernen har under året åt stadens fattige meddelats kostnadsfri läkarebehandling i barnsjukdomar, kvinnosjukdomar, mag- och tarmsjukdomar, ögonsjukdomar samt tandsjukdomar, hvarjämte sjukgymnastik och massage likaledes kostnadsfritt där meddelats.

För upprätthållande af läkarebefattningen vid den af Nämnden Nov. 1902 öppnade polikliniken i Församlingshyddan i Masthuggsbergen har anslagits 600 kronor, och har Nämnden lämnat berörda uppdrag åt läkaren i distriktet.

Redogörelse för poliklinikernas verksamhet meddelas längre fram i årsberättelsen.

Hemmet för lungotsssjuka.

Antalet under året vårdade patienter har uppgått till 131 med 17,933 underhållsdagar.

Till läkare vid hemmet efter D:r F. Holmberg, som på begäran erhöi afsked från 1 Jan. 1905, utsågs D:r G. Carlström, och lämnar denne under kap. sjukvården närmare redogörelse öfver hemmets verksamhet.

Vaccinationen.

Denna har på vanligt sätt fullgjorts kostnadsfritt af Nämndens tvänne läkarevaccinatörer.

På grund af smittkoppepidemier i flere engelska hamnar har revaccination af fartygsbesättningar verkstälts i ganska stor utsträckning.

Fosterbarnvården.

Vid början af året kvarstodo 481 barn intill 7 års ålder under fosterbarninspektrisens, fru Enander, tillsyn. Under året ha nyanmälts 298, affidit 41, uppnått 7 års ålder 25, återtagits af föräldrar eller målsmän 48, afflyttat från staden 63, intagits å Gibraltars anm- och koltafdelning 5, upptagits såsom egna barn af fosterföräldrar 3 samt intagits å barnhem 2 och kvarstodo sålunda vid årets slut 592 barn under fosterbarnsinspektionen. Fosterbarnshemmen ha i 90 fall varit utmärkta, 242 hem ha kunnat betecknas såsom bra, 212 såsom användbara och 48 äro dåliga. Under året har förbud af Nämnden utfärdats för 5 hem att mottaga fosterbarn. För uraktlåtenhet att anmäla fosterbarn ha 8 personer pliktfällts och för oanmäld flyttning 1 person. Inspektrisen har verkställt 2,898 besök i hemmen, har anskaffat hem i staden åt 50 barn, och på landet åt 5 barn, skaffat inträde å Gibraltar åt 2.

Köttbesiktningssbyrån.

Angående dennas verksamhet hänvisas till stadsveterinärens nedan införda berättelse.

Hälsovårdstillsyningsmän och desinfektörer.

Antalet ordinarie har utgjort 8 under ledning af en förman, hvarjämte under hela året tvänne extra tillsyningsmän tjänstgjort. En summarisk redogörelse för deras verksamhet meddelas i Tab. 1.

176 bostadslägenheter och 3 källare ha på grund af gjorda anmärkningar satts i vederbörligt skick.

Fel och olägenheter ha efter anmaning afhjälpts å 113 gårdar, 332 afträden, 44 afloppsledningar, 16 stall, 11 svinhus, 4 fähus, 74 bagerier, 26 charkuterier, 219 salubodar och 16 spisningslokaler.

Minderåriga i fabriker och handverk.

Tillsynen öfver dessa fullgöres af Nämnden i enlighet med lagen af 17 Okt. 1900 och Kgl. Förordn. 18 Nov. 1881.

Af minderåriga i industriellt yrke ha 6 gossar och 1 flicka mellan 12—14 år samt 167 gossar och 17 flickor mellan 14—18 år stått under Nämndens uppsikt.

Sinnessjuka.

Hälsovårdsnämndens åliggande i fråga om tillsyn öfver sinnessjuka och idioter i enlighet med Kgl. Maj:ts nådiga stadga af 14 Juni 1901 har uppdragits åt förste stadsläkaren och distriktsläkarne.

Stadskemisten.

För den verksamhet i Hälsovårdsnämndens tjänst, som af stadskemisten utöfvats, redogöres i särskild nedan införd berättelse, till hvilken hänvisas.

På grund af förseelser mot matvaruförordningen ha böter blifvit ådömda i ett stort antal fall.

672 matvaruprof ha af Nämnden inköpts för undersökning.

Hälsovårdsnämnden har under året sammanträdt 12 gånger; paragraferna i protokollen från dessa sammanträden utgjorde 148; enligt diariet inkommo 213 skrivelser och enligt brefboken utgingo 43 från Nämnden och 101 från förste stadsläkaren.

Såsom sekreterare har tjänstgjort stadsnotarien B. Lindberg.

II. Hälsovården.

a) **Stadsgrundens renhållning.**

Stadens renhållningsstyrelse ombesörjde vid årets slut renhållningen inom 2,970 fastigheter, som lämnat en renhållningsafgift af 196,125 kronor.

Under året såldes gödningsämnen för netto kronor 90,024.

Under föregående 5 år har styrelsens verksamhet omfattat följande antal egendomar:

år 1899	2,700
» 1900	2,815
» 1901	2,875
» 1902	2,890
» 1903	2,915

Renhållningsanordningarne inom olika stadsdelar framgå af Tab. 2, som visar att renhållningsstyrelsen ombesörjde renhållningen inom 3,064 egendomar samt landtbrukare inom 637 ; inom 190 egendomar utanför stadens planlagda område komposterades gödseln för landtbrukets behof.

Inom 3,245 egendomar uppsamlades latrinerna uti kistor, hvaraf 3,223 voro flyttbara samt placerade å cementplan; inom 474 uti spänner samt inom 4 i grop, de sistnämnda utom stadens reglerade del.

Såsom tillblandningsämne användes kalk inom 790, torfmull inom 2,769, aska inom 113 egendomar.

Urinkurer på gårdar förefunnos till antal af 2,726 och underjordiskt aflopp från 3,401 inom staden belägna gårdar. Uppsamlingen af sopor och afskräde skedde inom 3,433 egendomar i täta baljor på cementplan, af hvilka 2,837 voro försedda med underjordiskt aflopp. Dessutom uppsamlades soporna inom 252 egendomar i ej flyttbara kärl, inom 7 i latrinkistorna, inom 5 i vagn samt blott i köken inom 7 egendomar.

Utaf 323 stall, 86 fähus och 110 svinstior hade 265 underjordiskt aflopp; svinstiorna i stadens utkanter.

Renhållningsanordningarne ha af hälsopolisen öfvervakats genom 39,528 besök i gårdarne.

Kloakledningarne ha under året utvidgats med:

rörledningar.....	2,520 meter
gatubrunnar.....	73 stycken.

Vid årets slut funnos af staden utförda:

allmänna ledningar.....	109,195 meter
sidoledningar	55,051 »

Summa 164,246 meter.

b) **Vattenledningar.**

Antalet serviser, som vid årets början utgjorde 3,450, har under året ökat med 155.

Röretets längd har under året ökat med 3,481 meter och utgjorde vid årets slut 145,937 meter.

Vid *Delsjön* har filtreringen fortgått dygnet om under hela året med en filterhastighet af i medeltal 3,42 m. i dygnet och ett maximum af 5,17 m. då ett filter för rensning varit satt ur verksamhet.

De *täckta filterna vid Alelyckan* ha likaledes varit i verksamhet hela året. Antalet bakteriekolonier pr kub.-ctm. vatten har utgjort i det ofiltrerade vattnet, på 276 prof, i medeltal 1,314, med maximum 4,782 st., under det att i det efter filtrering använda vattnet på 401 prof medeltalet varit 42 samt endast en gång öfverskridit 100.

Naturfilterna vid Lerjeholm ha under en tid af två månader varit stängda under pågående arbete med den i föregående berättelse omnämnda större grundvattensbrunnen, som är sänkt c:a 80 meter närmare naturfilterna.

Af de 20 äldre rörbrunnarne hafva 18 lämnat vatten till pumpbrunnen och öfriga 2 tjänstgjort såsom observationsrör.

Af i luftningsbassängen tagna 290 prof ha 153 visat 0 bakteriekolonier på cm^3 , 117 från 1 till 5, 19 från 6 till 10 och endast 1 öfver 10.

Vid Delsjön utgjorde årets nederbörd 670 mm., motsvarande en vattenmängd af 6,124 millioner m^3 , då sjöns nederbördsområde antages till 914 har. Vid årets slut var Delsjöns vattenstånd + 76,65 mot + 76,64 året förut och hade sålunda i sjön magasinerats 0,012 mill. m^3 .

Af vattentillgången 6,124 mill. m^3 har 69 % konsumerats i staden, och 31 % förlorats genom afdunstning.

Totala vattenförbrukningen har under året uppgått till 5,997 mill. m^3 , af hvilken mängd 71 % utgjorts af Delsjövatten, 23 % grundvatten och 6 % älfvatten.

Med konsumenternas antal beräknadt till 141,000, utgör förbrukningen per konsument och dygn 116 liter approximativt fördelade med 76 liter för hushållsbehof, 28 liter för industrielt och 12 liter för allmänt ändamål.

Största förbrukningen den 4 Augusti, minsta den 4 April, med 32 % och 59 % resp. öfver och af medelförbrukningen.

Årets kostnader för drift och underhåll har utgjort i rundt tal 162,700 kr. eller 2,71 öre pr m^3 förbrukadt vatten. Med anläggnings-, ränte- och amorteringskostnader uppgår värdet pr m^3 vatten till 4,03 öre.

c) Bostäder och nybyggnader, hotell och skolor.

Byggnadsverksamheten under året har varit liflig. 88 nybyggnader ha tillkommit, hvaraf 44 boningshus af sten och 36 af trä. 2,476 bostadsrum med 1,244 kök ha härigenom upplåtits till användning efter vederbörlig afsyning.

Förefintliga bostadsrum utgjorde vid årsskiftet 70,775 med 29,433 kök. Badrummens antal uppgick vid samma tid till 1,637.

Klagomål öfver fukt i nybyggnader ha varit ovanligt få, detta till dels beroende på att den mycket varma och torra sommaren gaf gynsam tillfälle för uppförande af torrt murverk. De instruktioner, som vid byggnadernas afsyning meddelas i fråga om skötseln af nya lägenheter med ordentlig utluftning och uppvärmning, torde möjligen ock ha bidragit till det goda resultatet.

176 bostadslägenheter, som visat brister i hygieniskt afseende, ha efter anmaning satts i vederbörligt skick.

Stadens hotell och restaurationer ha besiktigats, och har rättelse af därvid påvisade missförhållanden i allmänhet erhållits.

Från granskningen af skollokalerna kan antecknas, att dessa befinna sig i ett på det hela taget mycket godt skick, dock lämnar städningen och rengöringen inom flere af dem ännu en del öfrigt att önska.

d) Vissa åtgärder till förekommande af smittosamma sjukdomars spridning.

Den *bakteriologiska undersökningsstationen* å Hälsovårdsnämndens byrå har fungererat såsom föregående år. 164 undersökningar ha verkställts afseende difteriens diagnostiserande.

Kostnadsfri vaccination af barn har genom Nämndens vaccinatörer utförts samt därjämte revaccination af besättningar å fartyg, trafikerande en del engelska hamnar.

Bostadsdesinfektionen.

Nämnden har under året låtit verkställa 897 desinfektioner, hvaraf 467 på grund af lungshot och 105 för difteri.

Desinfektion af offentligen till salu genom auktionskammaren utbjudna *använda kläder* har utförts i 150 fall.

Andre stadsläkarens årsberättelse.

Härvarande Rådhusrätt har under året icke infordrat något utlåtande.

Konungens Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län har den 11 Januari förordnat Andre Stadsläkaren i Göteborg att verkställa rättsmedicinsk besiktning och liköppning å döda kroppen efter landtbrukaren August Johanson från Oroust, hvilken aflidit å Allm. och Sahlgrenska sjukhuset efter ett den 26 Oktober 1903 erhållet revolverskott i halsen.

Poliskammaren härstädes har åtskilliga gånger begärt yttrande angående personers arbetsförmåga, om med venerisk smitta behäftade med mera dylikt.

Andre stadsläkaren har som vanligt mycket ofta blifvit kallad till de olika polisstationerna för där upptagna sjuka, och hafva dessa antingen blifvit meddelade råd för sitt lidande eller remitterade till de olika sjukvårdsinrättningarne.

På anmodan har andre stadsläkaren närvarit vid de under året förekommande visitationerna å stadens apotek.

På anmodan af härvarande Poliskammare hafva 13 rättsmedicinska besiktningar och liköppningar blifvit verkställda. Enligt angående dessa afgifna utlåtanden hafva dödsorsakerna varit:

5 foster (1 hittadt förbrändt i en bakugn, nyfödt, ganska fullgånget, obduktionsföreteelserna medgifva ej uttalande, om det varit med lif framfödt; 1 nyfödt, nästan fullgånget, icke med lif framfödt; 1 nyfödt, icke fullgånget, dödt genom blodträngning till hjärna och blödning mellan hjärnans hinnor efter en stöt, som träffat dess hufvud; 1 nyfödt, nästan fullgånget, har i ofullkomlig grad andats; 1 nyfödt, fullgånget med lif framfödt, möjligen affidet genom underlåten vård).

4 koloxidförgiftningar (2 genom os, 2 genom lysgas).

1 karbolsyreförgiftning (själfmord).

1 död af blodträngning till lungor och hjärna, säkerligen framkallad genom akut alkoholförgiftning, möjligen i förening med förgiftning af opium.

1 död genom septicæmi + akut lunginflammation såsom följden af en yttre skada i ljumsken (genom annan persons förvållande).

1 död genom brott å hufvudskålens bas jämte andra skador, uppkomna genom olyckshändelse under arbete å en ångbåt.

För utfärdande af dödsbevis vid dödsfall af sjukdom, under hvilka läkare-tillsyn ej åtnjutits, eller utlåtande vid dödsfall genom olyckshändelser eller själfmord, då Poliskammaren ej ansett nödigt att protokoll uppsättas, hafva 68 obduktioner verkställts.

Enligt rapport af Föreståndaren för härvarande besiktningsbyrå för uppsikt och kontroll öfver kvinnor, som genom lösaktighet äro vådliga för allmänna sundheten har

besiktningarnes antal uppgått till	7,114
de besiktigade kvinnornas antal till	327
de till Holtermanska sjukhuset remitterades antal till	95
af hvilka 79 remitterats en gång och 16 två eller flera gånger.	
Antalet remisser hafva utgjort	116
Diariuboken utvisar, att de inkomna skrivelserna uppgått till	90
och konceptboken, att de utgående varit	101

Vid början af 1904 utgjorde:

a) antalet af å polisens lista inskrifna sig i staden uppehållande prostituerade kvinnor	69
Under loppet af år 1904:	
återkommo, förr inskrifna	96
blefvo af poliskammaren ålagda allmän besiktning	36
Summa prostituerade	201

Vid början af år 1904 utgjorde:

b) antalet kvinnor, som underkastadt sig sundhetsbesiktning enligt 2 art. § 5 af för besiktningsbyrån gällande stadgar	1
--	---

Under loppet af 1904 hafva underkastadt sig sundhetsbesiktning enligt ofvanstående stadga	5
hafva dessutom vid gifven anledning blifvit besiktigade, men hvilkas regelmässiga besiktning förklarats bero af deras framtida uppförande af hvilka 41 remitterats till Holtermanska sjukhuset för venerisk smitta.	120
Summa besiktigade men ej inskrifna kvinnor	126
<i>Hela antalet</i> af under året besiktigade kvinnor har utgjort.....	327

Vid slutet af 1904 voro:

a) af de prostituerade kvinnorna:	
afvikne från staden	85
af poliskammaren befriade från besiktningsskyldighet	19
häktade eller dömda till tvångsarbete	21
intagna å Frälsningsarméns räddningshem i huset N:o 42 vid Södra Vägen	5
intagna å Gibraltars fattigvårdsinrättning	2
aflidna	2
kvarvarande (af dessa 4 intagna å Holtermanska sjukhuset)	67
Summa	201

b) af dem, hvilka underkastat sig besiktningsskyldighet enligt art. 2 § 5 af stadgarne för besiktningssbyrån:	
ålagda allmän sundhetsbesiktning	1
afvikne.....	4
kvarvarande	1
Summa	6

Antalet verkställda besiktningar.....	7,114
(mot 7494 år 1903)	
Antalet till Holtermanska sjukhuset remitterade kvinnor har uppgått till	95
(mot 102 år 1903),	
af hvilka 79 remitterats en gång och 16 två eller flera gånger, så att antalet remisser utgjort.....	116
(mot 145 år 1903)	
Antalet besiktigade kvinnor	327
(mot 312 år 1903)	

Sjukdomstablå:

1904	Dröppel	Sjanker	Syfilis	Bulnad å köns- delarne Bartholi- nitis Bubo	Sår af obestämd natur	Summa
Januari.....		4	1	1		6
Februari.....	2	5	2	1		10
Mars.....	7		1	2		10
April.....	5	2		1	2	10
Maj.....	9	2		1	2	14
Juni.....	9	3		1	2	15
Juli.....	2	3		1		6
Augusti.....	4	3	1		1	9
September.....	2	3	2			7
Oktober.....	10		2		1	13
November.....		2	3	1	1	7
December.....	3	3	1		2	9
Summa	53	30	13	9	11	116

e) **Matvarukontrollen** (stadsveterinär C. L. Blomgren).

I och för kontrollen öfver matvaruhandeln ha tillsyningsmännen hos Hälsovårdsnämnden under år 1904 tillsammans verkställt 47,423 besök och besiktningar, hvaraf å torg 3,371 (716 å Kungstorget, 668 å Grönsakstorget, 769 å Fisktorget, 111 å Olskrokstorget, 245 å Skanstorget, 526 å Masthuggstorget, 206 å Stigbergstorget och 130 å Kusttorget), i saluhallar 3,884, vid Kustens fiskbrygga 112, i bagerier 2,923, å fartyg, med hvilka födoämnen hittransporteras, 2,399, i charkuteriverkstäder 3,882, i salubodar för födoämnen 18,054, i upplagsmagasiner för födoämnen 6,735, i slakterier 748, i spisningslokaler 1,261 samt å järnvägarnes godsmagasiner 3,954 (881 å Statens-, 806 å Bergslags-, 928 å Vestkust-, 731 å Borås- och 608 å Vestgötabanans).

Ofvannämnda inspektioner ha afsett icke allenast upptäckandet af felaktiga födoämnen, utan äfven tillsyn däröfver, att handel med och tillverkning af födoämnen försiggått på ett snyggt och renligt sätt samt att handels-, tillverknings- och upplagslokaler för födoämnen städse hållits i fullgodt skick. Förutom ofvannämnda arbeten ha tillsyningsmännen äfven utträttat en hel del andra, som med matvarukontrollen stått i samband. Så ha de, en eller flera, i härvarande tullpackhus under året biträdt mig vid undersökningar af hit införda köttvaror, som numera alltid, innan de från tullen få utlämnas, på grund af Kungl. Generaltullstyrelsens cirkulär af den 29 Mars 1897 och Kungl. Maj:ts Nådiga Kungörelse af den 4 Febr. 1898 dessförinnan måste undergå

undersökning genom vederbörande hälsovårdsmyndighets försorg för utrö-
nande, att varorna äro af till människoföda tjänlig beskaffenhet. Äfven ha
de å olika ställen i staden under året inköpt 665 prof af födoämnen, som till
stadskemisten öfverlämnats för undersökning; 317 af dessa prof ha utgjorts
af mjölk, 211 af grädde, 37 af margarin, 35 af smör, 18 af ister, 15 af ost,
16 af korf, 5 af köttfärs, 10 af hallonsaft och 1 af kaffe. Angående under-
sökningens resultatet däraf hänvisas till stadskemistens berättelse för året. Dess-
utom har en af tillsyningsmännen hvarje dag assisterat mig å köttbesiktning-
byrån, där han bland annat haft till åliggande att oskadliggöra de djurkroppar
och öfriga födoämnen, som af mig förklarats otjänliga till människoföda.
Liksom hittills ha de kasserade födoämnen äfven under året utförts till och
nedgräfts å nattmansbostället å Sanna, sedan de dock dessförinnan fotogén-
begjutits och vid nedgräfningen först betäckt med ett lager af kalk.

Vid sina inspektioner ha tillsyningsmännen under året 1,285 gånger,
(195 å torg, 951 i slakterier, 42 i upplagsmagasiner, 25 i charkuteriverkstäder,
1 i handelslokal, 33 å järnvägsstationer och 38 å fartyg) påträffat felaktiga
födoämnen, hvaraf 1,127 befunnits till människoföda helt och hållet otjänliga
och 158 användbara. Dessa senare, som utgjorts af hela djurkroppar, ha dock
icke fått försäljas förr, än alla felaktiga delar blifvit desamma å byrån från-
skurna. Förutom af hälsopolisen anhållna födoämnen ha också under året
2,313 felaktiga dylika blifvit å byrån frivilligt aflämnade till undersökning,
hvaraf 862 blifvit, såsom otjänliga till människoföda, totalt kasserade och 1,451,
som utgjorts af hela djurkroppar, ansetts användbara, dock först efter från-
skärning af odugliga partier.

I tabell 8 lämnas uppgift å årstillförseln till staden under de olika måna-
derna af nötkött samt kalv- och fårkroppar, äfvensom å antalet djur, som för
hvarje månad blifvit slaktade i stadens gamla slakthus. Vid sina inspektioner
å torg, å järnvägarnes godsmagasiner, å fartyg samt i stadens slakthus ha
tillsyningsmännen gjort dagliga anteckningar öfver antalet af dem där under-
sökta djur; och föreligger det bearbetade resultatet däraf i ofvannämnda tabell.
Att dessa siffror naturligtvis ej kunna vara fullt exakta, må af hvar och en
lätt inses, då man betänker, att köttkontrollen här hittills ej varit obligatorisk,
utan hvarje djurkropp måst af tillsyningsman än här och än där uppsökas
för undersökning. Hända kan ju därvid, att samma kropp, först saluhållen
på ett torg och ett par timmar därefter på ett annat, blir på så sätt tvänne
gångar både undersökt och räknad, men hända kan ju ock, att djurkroppar
helt och hållet undkomma både undersökning och räkning. Såvidt möjligt
 varit, har man dock för denna statistik, som nu fortgått i ett tjugotal af år,
städse sökt förskaffa så tillförlitliga siffror som möjligt, med tanke på den
nytta, man däraf kunde hafva för det offentliga slakthus, som, sedan, så länge

här varit påtänkt, nu först nästa år blir färdigt och då kommer att börja sin verksamhet.

Af ofvannämnda tabell synes således bland annat, att tillförseln af nötkött, kalf- och fårkroppar, sådan den kunnat af hälsopolisen beräknas, utgjorts af resp. 29,444, 32,213 och 25,859 kroppar, hvaraf i stadens nuvarande slakthus, 3,413 storboskap, 122 gödkalfvar och 5 får blifvit slaktade. Största tillförseln af nötkött har ägt rum under November månad och saluhöllos då här 3,542 hela fall. Af kalfkroppar var tillförseln störst under April och af fårkroppar under Augusti månad, då resp. 3,366 och 4,446 kroppar här saluhöllos. Med undantag af de här ofvannämnda djurkroppar, som slaktats i stadens slakthus, har allt det öfriga köttet hitförts i uppslaktadt tillstånd från landsorten, vare sig pr axel, med ångbåt eller järnväg.

Af i stadens slakthus under året slaktade djur ha förutom alla gödkalfvarne och fåren äfven 401 nötkreatur blifvit af inom staden boende slaktare där slaktade; öfriga där slaktade djur ha hitförts och slaktats af på landsbygden boende slaktare. Det af härvarande slaktare slaktade köttet har användts till försäljning i egna butiker eller ock till s. k. leveranskött; det af bondslaktarne slaktade har försålts till stadens köttmånglare och charkuteri-handlande eller, om antagliga anbud därå ej erhållits, ha de själfva å torgen här styckat och utminuterat detsamma till allmänheten.

Med samtliga järnvägar ha under året hitförts 3,605 fall nötkött, 17,400 kalf- och 8,960 fårkroppar samt med ångbåtar 610 fall nötkött, 3,907 kalf- och 4,305 fårkroppar eller med dessa lägenheter tillsammans 4,215 fall nötkött, 21,307 kalf- och 13,265 fårkroppar. Om man så härtill lägger, hvad som under året i slakthuset slaktats och frändrager detta totaltillförselsiffrorna, återstår ju, hvad som pr axel hitförts från landsbygden eller 21,816 fall nötkött, 10,784 kalf- och 12,589 fårkroppar.

Vid jämförelse mellan årets och fjolårets tillförsel af ofvannämnda köttslag synes, att densamma under året ökats med icke mindre än 5,237 fall nötkött, 861 kalf- och 4,806 fårkroppar.

Af hästkött har här under året, förutom af hvad i form af korf och rökt kött försålts, härstädes saluhållits 1,848 fram- och lika så många bakparter eller 375 fram- och lika så många bakparter mera än under året därförut.

Att en så betydlig ökning i tillförseln af nötkött och hästkött ägt rum, har berott på sommarens felsegna skörd, hvarigenom en mängd djur, som man ej ansett sig kunna vinterföda, måst nedslaktas.

Äfven af fläsk har under året varit en ovanligt riklig tillförsel, och ha å byrån för undersökning varit inlämnade 35,403 hela och 1,355 halfva svin-kroppar samt 1,358 mindre stycken, hvaraf 1,258 af svenskt och 78 af amerikanskt ursprung samt 22 från annan utländsk ort. Med halfva kropparne,

reducerade till hela, ha således under året tillförts staden 36,081 kroppar, det högsta antal hela kroppar, som under byråns något mer än 23-åriga tillvaro något år där varit undersökta. Endast ett år förut, år 1899, ha undersökta hela svinkropparnes antal uppgått till öfver 36,000, men understeg ändock då innevarande års med 48 stycken.

För att visa tillförselns storlek under de olika veckodagarne, meddelas härnedan en uppgift på antalet under år 1904 här saluhållna hela kroppar af:

	nötkreatur	kalf-	får-	svin-
Måndagar.....	1,018	1,279	379	1,248
Tisdagar	4,311	6,274	4,103	8,925
Onsdagar.....	4,423	3,676	3,112	3,964
Torsdagar	2,049	2,684	1,642	4,483
Fredagar.....	6,552	11,277	7,734	14,153
Lördagar.....	11,091	7,023	8,889	3,308
Summa	29,444	32,213	25,859	36,081

Af ofvannämnda tabell synes således bland annat, att tillförseln af nötkött och fårkroppar varit störst på Lördagar samt af svin- och kalkkroppar på Fredagar, hvilket berott därpå, att största detaljhandeln med kött och fläsk fortfarande pågått under Lördagarne. Att tillströmningen af kött och fläsk äfven under Fredagar varit så betydlig, har varit beroende därpå, att stadens kött- och fläskmånglare samt charkuterihandlande då förse sig med förråden däraf för Lördagens behof.

Angående härvarande kötthandel, som under året eljest försiggått på ungefär liknande sätt, som jag i mina berättelser för förra året och för år 1901 beskrifvit, må nämnas, att densamma under året visat betydlig tendens till försämring i så fall, att detaljhandeln med kött och fläsk å torgen betydligt ökats, hvilket, från hygienisk synpunkt sedt, ju alltid måste betraktas som högst ofördelaktigt, ity att dylik handel ju aldrig bör idkas annat än i för densamma lämpliga butikslokaler. Vid slutet af år 1903 hade hos vederbörande myndighet 182 landtmän från såväl Bohus- och Elfsborgs- som äfven från Hallands län anmält sig här å våra torg vilja utminutera kött och fläsk under år 1904. Då vid slutet af detta år anmälan ånyo skulle göras af dem, som under år 1905 åstundade komma i åtnjutande af samma förmån, befanns, att antalet stigit till 235, hvilket ju på ett enda år utgör en ökning af 53 dylika bondmånglare. Alla dessa ha nästan uteslutande sysselsatt sig med utmångling af nöt- och svinkött, hvaraf en icke obetydlig del af dem å Kungstorget inköpts från härvarande köttkommissionärer. Härförutom ha ock en del landtmän likaledes hvarje torgdag regelbundet infunnit sig å Kungstorget och där gjort uppköp af calf- och fårkroppar, som de därefter därstädes styckat i fjärdeparter och så afyttrat, en affär, som ju ock kan hänföras till mångleri-

rörelse, men ha de, såsom handlande endast med hela parter, om denna sin affär ej gjort någon anmälan. Dylika torgaffärer, bedrifna af allinoge, kunna ej gerna vara annat än till nackdel för staden såväl i hygieniskt som i ekonomiskt hänseende, men må man väl hoppas att, då det offentliga slakthuset nästa år kommer att öppnas för begagnande, en ny tid för kötthandeln härstädes måtte komma att uppblomstra och att de blifvande stadsslaktarena då helt och hållet komma att omhändertaga all kötthandel härstädes.

I tabellerna 6 och 7 äro de, på ett eller annat sätt felaktiga födoämnen upptagna, som utgjort föremål för särskild undersökning å byrån, hvaraf i tabell 6 de återfinnas, som varit frivilligt inlämnade till undersökning och i tabell 7 de, som af hälsopolisen blifvit anhållna. Af dessa tabeller framgår bland annat, att under året inalles 3,598 dylika eller 152 flera än under föregående år, där blifvit undersökta; och ha dessa utgjorts af: 13 hela fall elg-, 28 hela fall häst- och 283 hela fall nötkött, 8 får-, 74 kalf-, 106 spädgris- och 1,274 svinkroppar, 1 höna, 1 parti får-, 2 partier häst-, 6 partier kalf-, 27 partier nöt- och 134 partier svinkött, 285 svinistrar, 2 partier köttfärs och 1,354 inälfvor.

I 3,213 fall (1,983 frivilligt inlämnade och 1,230 af hälsopolisen anhållna) ha varorna utgjorts af nödslaktade djur eller sådana, hos hvilka efter slaktningen sjukliga förändringar blifvit iakttagna eller ock af sjukliga djurdelar, i 382 fall (327 frivilligt inlämnade och 55 af hälsopolisen anhållna) af i förskämning stadda djurkroppar och öfriga födoämnen samt i 3 fall, alla frivilligt inlämnade, af själföda djurkroppar.

I 1,609 fall (1,451 frivilligt inlämnade och 158 af hälsopolisen anhållna) ha varorna, som utgjorts af hela djurkroppar, efter sjukliga delars aflägsnande förklarats användbara och fått försäljas. Anmärkas må, att alla de här ofvan nämnda aflägsnade och kasserade sjukliga djurdelar, som icke så sällan varit ganska betydande, exempelvis vid fall af lokal tuberkulos hos nötkreatur, benbrott och åtskilliga andra skador, icke äro bland de i tabellerna 6 och 7 i anmärkningskolumnerna omnämnda partierna upptagna.

I 1,989 fall (862 frivilligt inlämnade och 1,127 af hälsopolisen anhållna) ha varorna befunnits vara till människoföda helt och hållet otjänliga, och ha dessa tillika med de från ofvannämnda 1,609 djurkropparne frånskurna sjukliga delarne blifvit af hälsopolisen på sätt, som ofvan nämnts, oskadliggjorda.

De totalt kasserade varorna ha utgjorts af 2 hela fall häst- och 46 hela fall nötkreturskött, 3 får-, 23 spädgris-, 33 svin- och 70 kalfkroppar, 1 höna, 1 parti får-, 2 partier häst-, 6 partier kalf-, 27 partier nöt- och 134 partier svinkött, 285 svinistrar, 2 partier köttfärs och 1,354 inälfvor.

Öfver antal och beskaffenhet af de hela, i ett eller annat hänseende felaktiga djurkroppar, som å byrån under året varit föremål för närmare undersökning, lämnas härnedan en tabellarisk öfversikt.

Djurslag	Antal hela djur- kroppar	Frivilligt inlämnade till undersökning å byrån		Af hälsopolisen anhållna		Summa	
		Användbara	Till människoföda ofjänliga	Användbara	Till människoföda ofjänliga	Användbara	Till människoföda ofjänliga
Storboskap	283	92	29	145	17	237	46
Kalf.....	74	1	4	3	66	4	70
Får	8	2	—	3	3	5	3
(Svin (vuxna).....	1,274	1,241	32	—	1	1,241	33
(Spädgris.....	106	83	22	—	1	83	23
Häst	28	19	1	7	1	26	2
Elg	13	13	—	—	—	13	—
Summa	1,756	1,451	88	158	89	1,609	177

Af storboskap har 1 kasserats för mjeltbrand, 1 för urämi, 1 för multipla blödningar öfverallt i muskulaturen, 1 för pleurit, 3 för septikämi, 3 för peritonit, 3 för höggradig bennjukhet, 5 för tuberkulos, 11 för vattusot och 15 för andra sjukdomar, i hvilka senare fall ingen säker diagnos kunnat ställas, men muskulaturen företett höggradiga sjukliga förändringar eller varit illaluktande då grund af sjukdom eller medikamentslukt. 2:ne kokroppar ha dessutom kasserats enär de visat tecken på att först efter döden ha blifvit blodaftappade och uppslaktade. Anmärkas må, att inälfvorna efter de sjuka djurkropparne högst sällan medhafts och vid besiktningen företetts.

Mjältbrandsköttet förskref sig från Idala socken i Halland. Vederbörlig anmälan om sjukdomsfallet gjordes genast hos länsstyrelsen i Hallands län.

Af kalfkroppar ha 1 kasserats för peritonit, 1 för urämi, 2 för vattusot, 6 för pyämi, 32 för septikämi, 3 för andra sjukdomar och 19 för omogenhet. Dessutom ha 2:ne spädkalkkroppar, som hittransporterats och förvarats tillsammans med ofvannämnda mjältbrandssjuka nötkött och 4, stadda i förskämning, äfven blifvit kasserade. Flertalet för omogenhet kasserade kalfkroppar ha utgjorts af nästan fullgångna foster, som af tillsyningsmännen anhållits i stadens slakthus.

Af fårkroppar har 1 kasserats för peritonit och 2 för vattusot.

Af svinkroppar (vuxna) ha 1 kasserats för magbristning, 1 för septikämi, 1 såsom härrörande från själfdödt djur och efter döden uppslaktad, 2 för förskämning, 2 för höggradig gulsot, 2 för höggradig rachitis, 3 för pyämi, 5 för vattusot, 4 för trikiner, 10 för tuberkulos och 2 för andra sjukdomar.

Beträffande de trikinösa svinkropparne må nämnas, att de tillsammans i vikt uppgingo till 514,5 kg. och voro alla härifrån trakten (1 från Fässberg, 1 från Angered och 2 från Partilled socken).

I sammanhang härmed må meddelas, att en af traktens jordbrukare under året låtit å byrån inlämna större delen af en half svinkropp, härrörande från själfdödt djur, med anhållan få veta orsaken till djurets död. Vid företagen blodprofsundersökning visade sig detsamma innehålla mjältbrandsbaciller, hvarföre fallet genast anmäldes för länsveterinären, som å stället lät förbränna alla kadaverdelarne och i öfrigt vidtog åtgärder mot smittospridning.

Af spädkgrisar ha 1 kasserats för förskämning, 2 för höggradig rachitis, 3 för vattusot, 5 för pyämi och 12 för andra sjukdomar.

Af hästkroppar ha 1 kasserats för septikämi och 1 för förskämning. Öfriga i tabellen såsom användbara, antecknade hästkroppar ha förskrifvit sig från djur, som måst nedslaktas för benbrott och yttre skador.

De i tabellen antecknade elgköttfallen ha förskrifvit sig från svårt skottskadade djur, hvaraf, innan de fått försäljas, oftast större partier blodinfiltrerade och äfven förskämnda delar först måst fränkiljas.

Af de i tabellerna 6 och 7 i anmärkningskolumnerna antecknade nötköttspartierna, som blifvit kasserade, ha 5 varit frivilligt inlämnade till undersökning och 22 anhållna af hälsopolisen. De frivilligt inlämnade utgjordes af 2:ne tjurbringor och 3:ne bakparter kokött, samtliga kasserade för sjukliga förändringar. De anhållna partierna utgjordes af 2 kobringor, 12 bakparter kokött och 8 partier nötkött, de senare i vikt växlande mellan 10 och 50 kg.; de bägge bringorna jämte de 8 partierna kasserades för förskämning och de 12 bakparterna för hos dem påträffade sjukliga förändringar.

Af de i samma tabeller antecknade kalfköttspartierna ha 2 varit frivilligt inlämnade till undersökning och 4 af hälsopolisen anhållna. De förstnämnda utgjordes af en spädkalfbringa och en bakpart spädkalkkött. Bringan härstammade från ett djur, som varit lidande af septikämi och kasserades bakparten därför att den förvarats tillsammans med här ofvan nämnda mjältbrandsjuka kokropp från Halland. De 4 anhållna partierna utgjordes af 2 partier saltadt kalfkött och en bringa, hvilken kasserades för förskämning och en bakpart spädkalkkött, kasserad såsom förskrifvande sig från djur, som varit lidande af septikämi.

Fårköttspartiet, som utgjordes af saltadt kött, blef på grund af förskämning kasseradt.

Svinköttspartierna ha utgjorts af 20 färska skinkor, 74 färska svinhufvuden och 40 partier färskt fläsk, hvilka senare i vikt växlat mellan 1 och 70 kg.; för förskämning ha däraf kasserats de 40 partierna och för sjukliga förändringar de öfriga, hvaraf 1 skinka och 63 svinhufvuden för tuberkulos.

De kasserade hästköttspartierna ha utgjorts af 2:ne bringor, bägge frivilligt inlämnade och behäftade med sjukliga förändringar.

Samtliga svinstrar ha varit grönfärgade och illastinkande samt vid besiktningen frånskilts å byrån inlämnade svinkroppar.

De bägge köttfärspartierna, anhållna af hälsopolisen, ha kasserats för förskämning.

Af de kasserades inälfvorna ha 346 varit frivilligt inlämnade till undersökning och 1,008 anhållna af hälsopolisen; för förskämning ha 32, däraf samtliga anhållna, blifvit kasserade och öfriga för sjukliga förändringar, såsom tuberkulos, distomatos, varbildning m. m. De förskämda inälfvorna utgjordes af 7 par nötlungor, anhållna i stadens slakthus, 12 svinlefrar, anhållna i vågbodarne och 13 nötlefrar (1 anhållen i upplagsmagasin, 2 i korffabrik, 4 å jernvägarnes godsmagasiner och 6 i stadens slakthus).

I nedanstående tabell lämnas en öfversikt öfver antal inälfvor, som af hälsopolisen beslagttagits å olika ställen och äfven å sådana, som frivilligt inlämnats till undersökning. Dessa senare ha till största delen utgjorts af sjukligt förändrade svinnjurar och svinjufver, som vid besiktningarne frånskilts till undersökning inlämnade svinkroppar.

	Frivilligt inlämnade till undersökning å byrån	Af hälsopolisen anhållna							Summa
		å torg	å slakteri	i upplagsmagasin	i korffabrik	i handelslokal	å järnvägsstation	å fartyg	
Nöt-	tungor	2	1	—	—	—	—	—	3
	hjärtan	1	—	—	—	—	—	—	1
	lungor	1	—	770	—	4	—	—	775
	lefrar	1	39	91	5	7	—	5	150
	jufver	—	3	43	—	—	—	—	46
	njurar	—	—	—	1	—	1	—	2
	magar och tarmar	—	—	5	—	—	—	—	5
Svin-	lungor	—	—	—	—	7	—	—	7
	lefrar	4	—	—	14	1	—	—	19
	njurar	321	—	—	—	1	—	—	322
Kalf-	jufver	16	—	—	—	—	—	—	16
	lefrar	—	2	—	—	—	—	—	2
Färlefrar	njurar	—	—	—	—	2	—	—	2
	.....	—	4	—	—	—	—	—	4
Summa	346	49	909	20	22	1	5	2	1,354

Tuberkulösa förändringar ha under året påträffats hos 1,450 föremål, hvaraf i nedanstående tabell en närmare öfversikt lämnas öfver antalet tuber-

kulösa fall nötkött, svinkroppar och inälfvor, som dels blifvit frivilligt inlämnade till undersökning och dels anhållits af hälsopolisen, äfvensom å ställen, där de af densamma påträffats.

	Frivilligt inlämnade till undersökning å byrån	Af hälsopolisen anhållna						Summa
		å torg	i slakteri	i upplagsmagasin	i korffabrik	å järnvägsstation	å fartyg	
Storboskap	46	46	24	2	1	8	—	127
Svinkroppar	515	—	—	—	—	—	—	515
Nöt- {	tunga	—	1	—	—	—	—	1
	lungor	—	—	767	—	4	—	771
	lefver	—	4	17	—	3	—	24
	magar och tarmar	—	—	5	—	—	—	5
	jufver	—	—	1	—	—	—	1
Svin- {	lungor	—	—	—	—	2	—	2
	lefver	2	—	—	1	—	—	3
	jufver	1	—	—	—	—	—	1
Summa	564	51	814	3	10	8	—	1,450

Af samtliga här under året saluhållna fall nötkött ha tuberkulösa förändringar påträffats hos 0,43 % mot 0,51 % föregående år. Af i härvarande slakthus under året slaktade 3,413 nötkreatur ha tuberkulösa förändringar hos själfva köttfallen påträffats 0,70 % mot 0,51 % under år 1903. Af lungtuberkulos ha däremot icke mindre än 771 af de slaktade nötkreaturen varit angripna, hvilket utvisar en procenthalt af 22,1 mot 25,5 under året därförut. Att denna procenthalt under året visat en minskning af 3,4 % har nog berott därpå, att under detta år där äfven slaktats ett ovanligt stort antal bondkor mot under året därförut, då nästan uteslutande s. k. herregårdsdjur där slaktades, och hvilka senare städse visat sig vara af tuberkulos mera angripna, än af allmoge uppfödda djur.

Af under året undersökta hela och halfva svinkroppar har procenthalten tuberkulos visat sig vara 1,4 mot 1,02 under år 1903.

På grund af anmälan från härvarande tullpackhusinspektion har jag under året 24 gånger värkställt besiktningar å hit importerade köttvaror, och ha desamma utgjorts af 1 parti amerikanska nötkreaturshjärtan om 5 fat, 4 partier engelskt hästkött om tillsammans 34 fat, 9 partier amerikanskt nötkreaturskött om tillsammans 213 fat och 10 partier isländskt färkött om tillsammans 176 fat. Hästköttspartierna vägde tillsammans 7,190 kg. Emot de

importerade köttpartierna ha inga anmärkningar under året förekommit, hvadan tillstånd till deras införsel medgifvits.

Inspektionen öfver slakterier, dels utom och dels inom staden, ha af sundhetsinspektoren och tillsyningsmännen under året utöfvats på så sätt, att den förre, åtföljd af en tillsyningsman värkställt besök i 53 af de slakterier inom länet, som ej från staden varit för aflägsset belägna, därvid 1 besökts i Ytterby, 2 i Tufve, 4 i västra Frölunda, 5 i Lundby, 6 i Rödbo, 7 i Säfve, 11 i Partilled och 12 i Fässberg socknar. Dessutom har tillsyningsman hvarje söckendag varit beordrad att öfvervaka slaktningarne i stadens slakthus samt äfven en eller 2:ne af dem att hvarje vecka på olika dagar och tider inspektera 2:ne å landsbygden, i stadens närhet, belägna hästslakterier för öfvervakande af, att snygghet och renlighet där varit rådande. Mot slakterierna ha under året några mera väsentliga anmärkningar icke blifvit gjorda, utan endast smärre dylika, hvilka på anmaning af hälsopolisen innehafvarne lofvat afhjälpa.

Öfver matvaruaffärernas antal och beskaffenhet i nuvarande hallar och bazarer lämnas i nedanstående tabell en öfversikt.

Handelsvarans art	Saluhallen å Kungstorget	Fiskhallen å Fisktorget	Fiskhallen vid vädersågen	Skanstorgsbazaren	Maschnuggsbazaren	Bazar Alliance	Götehallen	Torghallen	Victorihallen	Centrallhallen	Summa
Kött af storboskap, kalf och får	27	—	—	4	—	11	4	—	1	—	47
» » häst	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	4
» » svin	28	—	—	5	3	10	2	—	—	1	49
Korf och Charkuterivaror	5	—	—	2	1	9	1	1	—	—	19
Villebråd	2	—	—	—	—	—	1	2	—	—	5
Färsk fisk	—	53	4	1	—	—	1	—	—	—	59
Salt fisk	1	—	—	2	1	1	1	1	—	—	7
Bröd, karameller m. m.	11	—	—	—	—	10	2	2	—	1	26
Smör, margarin och ost	18	—	—	2	3	16	1	3	—	1	44
Mjök	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3
Mjöl, gryn m. m.	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
Frukt	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Rotfrukter och grönsaker	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	4
Summa	95	53	4	19	9	61	14	11	2	4	272

Häraf synes således bland annat, att kött och fläsk samt däraf beredda varor försålts i 119 af hallarnes och bazarernas butiker, hvaribland äfven de äro inräknade, som äro belägna å ytterplatserna utanför saluhallen å Kungstorget, och hvilka vid årets slut uppgingo till 24 i antal. 15 kött- och fläsk-

handlande innehade där hvardera en butik, 7 hvardera tvänne och 2 hvardera trenne bredvid hvarandra till en sammanslagna butiker. Af öfriga 9 försåldes i 1 frukt, i 1 villebråd, i 1 salt fisk, i 1 karameller, i 2 smör och ost samt i 3 bröd. Oegentligt är, att dessa ytterplatser någonsin upplåtits för matvaruhandel, enär de ej lämna varorna nödigt skydd mot föroreningar. Äfven af luftens invärkan taga ju isynnerhet kött- och fläskvaror lätt skada, enär de vid blåsväder och solsken förtorka och få ett missfärgadt utseende samt vid köld bli frusna, hvarvid de förlora sin saftighet och vid upptinande sedermera äfven förete ett förändradt utseende. Hvad som yttrats om dessa ytterbutiker, kan ju ock delvis tillämpas på bazarbutikerna, ty vid blåsväder och köld kunna ej håller där förvarade kött- och fläskvaror undgå att däraf taga skada.

Alla de i ofvannämnda tabell upptagna butikerna innehafvas af stadsbor med undantag dock af en enda, som under året förhryts af en hemslaktare, som å torgdagarne härstädes utmånglat kött och fläsk å ett af våra torg, men som enligt uppgift i tid velat förse sig med butik, för händelse köttmangleriet å torgen vid offentliga slagthusets öppnande skulle komma att upphöra. Anmärkningsvärdt är, att ännu aldrig någon hemslaktare här förr förhrytt köttbutik, utan helst föredragit att å torgen utmångla sina varor. Förutom i hall- och bazarbutikerna har äfven handel med färskt kött och fläsk samt däraf beredda varor äfven bedrifvits i 86 butiker, som varit belägna här och hvar i staden. I de allra flästa af dem ha försålts hufvudsakligen s. k. charkuterivaror, men har man äfven i flertalet af dem kunnat få köpa styckadt färskt kött och fläsk. Dessutom har af större delen speceri- och hushållshandlare i deras butiker saluhållits saltadt fläsk och rökt korf.

Centralhallen har under året inköpts af ett bageribolag, som omändrat densamma för sin affär, hvarvid största delen matvarubutiker där blifvit borttagna. Anledningen till försäljningen har varit, att densamma såsom hall årligen lämnade stor förlust, enär därvarande butiker år efter år stodo outhyrda.

En ny fiskhall har under året af staden uppförts vid Vädersågen och har densamma den 1 Dec. upplåtits för begagnande. Hallen är uppförd af trä, är 30 meter lång och 12 meter bred. Golfvet i densamma är cementbelagdt och genom rutor uppdeladt i 47 försäljningsplatser. Nedanför densamma har i älfven anordnats en större fiskhamn med brygga, där fiskare kunna lägga till med sina båtar. För att vänja fiskförsäljare till hallen upptages tillsvidare ingen afgift för begagnande af platserna därinom. Trots detta ha endast 4 fiskförsäljare där första månaden försökt sig på att idka fiskhandel därstädes.

Fisktorget har ock samtidigt utvidgats med å ömse sidor om förra navigationsskolehuset mellan Fiskkajen, Fiskaregatan, Rosenlundsgatan och Hvit-

feldtsplatsen belägna områden, hvilka asfalterats och uppdelats i rutor, dem med fisk hitkomna fiskare varit i tillfälle att få förhyra.

Charkuterihandlandenas antal utgjorde vid årets slut 41, hvaraf alla hade sina verkstäder inom staden med undantag af en enda, som haft densamma å Gårda i Örgryte socken. Som denne har butik i staden, har öfvervakning af dennes tillverkningar genom hälsopolisen skett liksom af samtliga deras, som varit inom staden bosatta. Tvänne af tillsyningsmännen ha hvarje vecka å olika dagar och tider besökt samtliga charkuteriverkstäderna och tillsett, att lokalerna hållits snygga och att renlighet iakttagits vid tillverkningarne samt att endast sunda varor där kommit till användning.

Vid dessa sina inspektioner ha de under året dels i själfva tillverkningslokalerna och dels i därtill hörande lagerrum och källare 25 gånger påträffat felaktiga varor, mestadels inälfvor, som varit af beskaffenhet, att de blifvit beslagtagna och oskadliggjorda. Flera af verkstäderna ha under året på anmaning af hälsopolisen undergått smärre reparationer, oljemålning af väggar med mera.

I tabellerna 9 och 10 äro uppgifter lämnade å bageriernas och mjölkförsäljningslokalernas antal och beskaffenhet vid årets slut. Därpå synes, att de förras antal då uppgick till 186 och de senares till 494, alltså en minskning af bageriernas med 5 och en ökning af mjölkförsäljningslokalernas med 1 i förhållande till året därförut.

Af bagerierna voro 114 belägna ofvan jord och 72 i källarvåningar. I nya hus ha under året 11 bagerier tagits i användning och ha 3 nya bagerier blifvit inredda i gamla hus. I 96 af bagerierna bakades husbröd och i 116 thebröd. I 57 fall var bostaden med bagerilokalen sammanhängande och i 129 fall belägen utom densamma. 180 af bagerierna ha antecknats som snygga och 6 såsom hafvande varit af medelmåttig snygghet; och ha i afseende å dessa senare anmaningar af hälsopolisen gjorts till innehafvarne att snarast möjligt låta försätta dem i erforderligt skick. I 70 af dem ha under året större eller mindre reparationer blifvit vidtagna. Samtliga bagerierna hade vid årets slut en arbetarepersonal af 895 personer, största antalet däraf kvinnor.

Af försäljningslokalerna för mjölk och grädde voro vid årets slut 340 belägna ofvan jord och 154 i källarevåningar. I 275 fall har bostaden varit med mjölkförsäljningslokalen sammanhängande och 219 fall belägen utom densamma. Såsom snygga ha 481 af dem blifvit antecknade och 13 såsom hafvande varit af medelmåttig snygghet. I 492 af lokalerna försåldes grädde, i 466 oskummad och i 484 skummad mjölk, 29 dylika affärer ha under året öppnats i nyuppförda hus, och ha 8 nya blifvit inredda i gamla hus. I 146 fall ha af hälsopolisen anmärkta bristfälligheter i dylika lokaler af innehaf-

varne blifvit afhulpna. Innehafvare af sådana lokaler, som vid årets slut af hälsopolisen antecknats såsom medelmåttigt snygga, ha anmanats snarast möjligt låta försätta dem i snyggt skick.

Handeln med mjölk och grädde har i de flesta fallen äfven omfattat handel med åtskilliga andra varor, exempelvis bröd i 478 fall och specerier m. m. i 398 fall. Dessutom ha icke mindre än 194 dylika butiksinnehafvare under året äfven idkat handel med fotogén, hvilken visserligen icke förvarats i butiken, utan utanför densamma i särskildt förvaringsrum, i källare eller dylikt, där ju ock uppmätningen af varan skett. Kärlet, hvori varan köpts, har dock inlämnats i samt efter påfyllning utlämnats från butiken genom personalen därstädes. Förutom från butiker, där mjölk och grädde försålts, har äfven från en stor del andra affärer, där bland annat salt fläsk och korf saluhållits, försäljning af fotogén på enahanda sätt skett. En tillfredsställande ordning och snygghet i matvaruhandeln kan gärna icke vinnas, utan att densamma fullständigt skiljes från all annan verksamhet, isynnerhet lysoljehandel. Som vid fotogénens uppmätning och handtering af mått och kärl, hvarmed och hvori densamma skall expedieras, lukt därifrån mycket lätt kan öfverföras till handelsidkares händer och kläder samt härigenom indirekt kommer att spridas till butiken, vore önskligt, att matvaruhandlande förbjödos i sina affärer samtidigt utöfva åtminstone någon som helst handel med lysoljor.

f. **Kemiska analyser.** (Stadskemisten doktor J. E. Alén).

Under året hava 4,923 föremål inlämnats till laboratoriet för undersökning:

1) närings- och njutnings-medel	1,259	prov
2) vatten.....	116	»
3) kemikalier och kemiskt-tekniska produkter	1,623	»
4) fettartade substanser (incl. lysoljor, eteriska oljor, fernissor o. d.)	269	»
5) malmer, bärgarter, bränslematerialier o. d.	79	»
6) foderämnen	102	»
7) gödslingsämnen.....	80	»
8) arsenikprov	1,287	»
9) divärse	108	»

Summa 4,923 prov

Det stora flertalet analyser utgöras av:

trämasseanalyser: torr massa	648 prov	} = 1,399 prov = 28,4 %
våt »	751 »	
arsenikprov	1,287 »	= 26,1 »
mjölkanalyser: oskummad komjölk	393 prov	} = 597 » = 12,1 »
skummad »	204 »	
Summa 3,283 prov		= 66,6 %

För Göteborgs hälsovårdsnämnds räkning hava följande föremål under året undersökts:

	Antal prov		Antal prov
Kött	5	Oskummad mjölk	182
Korv	16	Skummjölk (incl. »hushållsmjölk»)....	134
Ost	10	Grädde	211
Margarinost	6	Hallonsaft	10
Smör	35	Kaffe	1
Margarin	37	Tapet	1
Ister	9	Damm	10
Konstister	9		
		Summa	676

Om dessa prov meddelas följande närmare uppgifter.

Ett av köttproven höll svavelsyrlighet. Borsyra och stärkelse förekom icke i något av proven. Vattenhalter och pris voro följande:

vatten i %, medeltal	70,62
högst	76,9
lägst	64,7
pris, öre per k ¹), medeltal	100
högst	120
lägst	60.

Alla köttproven malda.

Korvproven hava undersökts med följande resultat:

	Köttkorv (10 prov)	Medvurst (6 prov)
vatten i %, medeltal	64,57	34,25
högst	96,4	43,3
lägst	50,1	19,4
fett i %, medeltal	14,24 (40,19) ²⁾	28,78
högst	26,7 (53,5)	42,8
lägst	9,5 (29,2)	17,6
stärkelse i %, medeltal	3,77 (10,64) ²⁾	0
högst	5,6 (16,8)	0
lägst	1,7 (5,6)	0

¹⁾ Beräknadt af priset på 500 g.

²⁾ De inklamrade %-talen äro beräknade på vattenfritt prov.

Mot vattenhalterna i de för snar konsumtion avsedda köttkorvproven intet att anmärka. Stärkelsen i dessa prov härstammade från potatis. Med stärkelsetillsatsen, som måste betecknas som förfalskning, då korven var köpt under namn av *köttkorv* (»billig»), förenas givetvis en tillsats av vatten. Det beräknade kilopriset å köttkorven varierade mellan 47 och 54 öre. — Jodtalet bestämde hos medvurstprovens isolerade fettsubstanser; det växslade mellan 53,4 och 60,2. Dessa prov prövades ock på borsyra och främmande färgämnen. Borsyra förekom ej i något av proven, främmande färg däremot i ett av dem. Medvurstprovens beräknade kilopriser varierade mellan 148 och 200 öre.

De tio proven å helfet ost och seks proven å margarinost äro undersökta med följande resultat:

	Helfet ost	Margarinost
vatten i %, medeltal.....	29,60	31,37
högst	34,6	36,5
lägst	25,8	26,8
fett i %, medeltal.....	33,28	24,47
högst	35,7	30,7
lägst	30,2	19,4
fett i vattenfritt prov i %, medeltal	47,27	35,65
högst.....	50,3	42,5
lägst	41,4	29,6
pris, öre pr k ¹), medeltal.....	133	78
högst	150	96
lägst.....	120	56

Alla prov å helfet ost hava hållit tillräckligt hög fetthalt, och denna har icke i något fall varit av misstänkt främmande ursprung. — Två av margarinostproven hade icke den mörkt röda ytfärg, som lagen föreskriver. I en butik syntet intet anslag, som angav, att margarinost där fans till salu.

Bland de för hälsovårdsnämndens räkning i butiker inköpta smör- och margarin-proven höllo fyra över 15 % vatten, nämligen två smörprov med resp. 15,3 och 16,5 % och två margarinprov med resp. 15,4 och 17,9 % vatten. Alla smörproven prövades med Sondéns likvoskop; resultatet negativt. I strid med margarinförordningen var ett margarinprov inneslutet i omärkt omslagspapper, och i en butik saknades dels skylt å varan, dels anslag, att margarin där saluhölls. Närmare detaljer rörande dessa undersökningar synas i följande tabell:

¹) Beräknadt av priset på 500 g.

	Smör (35 prov)	Margarin (37 prov)
vatten i %, medeltal	12,23	12,16
högst	16,5	17,9
lägst	7,8	6,3
pris, öre per k ¹), medeltal	208	145
högst	250	172
lägst	190	120

Ister- och konstister-proven höllo högst spår av vatten. Ett prov konstister var köpt för att vara ister («smult»); omslagspapperet befans dock vara märkt «konstister». Omärkt omslag hade ett prov konstister. I två butiker saknade denna vara de lagstadgade skyltarna. I en butik fanns ett anslag, som var skrivet med *blyerts* och upplyste, att konstister där fanns till salu; detta anslag kunde icke sägas vara — hvad lagen föreskriver — »tydligt och lätt i ögonen fallande». Följande prisuppgifter om inköpta ister- och konstisterprov kunna meddelas:

	Ister (9 prov)	Konstister (9 prov)
pris, öre per k ¹), medeltal	116	104
högst	120	120
lägst	100	92

Av oskummad mjölk hava inköpts 182 prov. En del av undersökningsresultaten visas i följande tabell:

	Butikmjölk (122 prov)	Torgmjölk (60 prov)
egentlig vikt vid + 15° C, medeltal	1,0319	1,0317
högst	1,034	1,034
lägst	1,026 (1,030) ²	1,026 (1,030) ²
fett i %, medeltal	2,91	3,13
högst	8,01 (4,10) ²	8,87 (3,95) ²
lägst	1,65	2,15
mycket goda (med minst 3,5 % fett)	12 (= 10 %)	11 (= 18 %)
goda (med 3—3,49 % fett)	33 (= 27 %)	19 (= 32 %)
medelmåttiga (med 2,5—2,99 % fett)	68 (= 56 %)	28 (= 47 %)
underhaltiga med mindre än 2,5 % fett)	9 (= 7 %)	2 (= 3 %)
pris, öre per l, medeltal	13,8	12,5
högst	16	15
lägst	12	12

¹) Beräknadt av priset på 100 à 250 g.

²) Detta är gränstalet, om förestående abnorma tal icke medräknas.

Av hallonsaft hafva tio prov inköpts för undersökning, hvars resultat synes av följande tabell:

Nummer	Pris per halvbutelj öre	Egendling vikt vid + 15° C.		Beräknad på hallonsirap ¹⁾		Beräknad på succus ²⁾		Polarisation i 10 %-ig lösn. 200 mm-rör. (Schmidt o. Haersch)		Specifik vridning av det inverterade extraktet ³⁾	Stärkelse-sirap ³⁾		Sakkarin	Salicylsyra	Tjärfärg	Anmärkingar
		%	%	Aska	Alkalitet (= cm ³ N-syra för 100 g)	Aska	Alkalitet (= cm ³ N-syra för 100 g)	Direkt °	Efter inver-sion °		Vattenfri %	Med 18% vatten %				
1	100	1,308	62,8	0,098	0,85	0,26	2,28	- 0,5	- 0,8	- 6,4	10	12	0	0	{närva- rande	Vattentillsats. Stärkelsesirap. Tjärfärg.
2	105	1,281	59,2	0,084	1,05	0,21	2,57	+ 1,7	- 2,9	- 24,5	0	0	0	0	>	Vattentillsats. Tjärfärg.
3	115	1,316	64,8	0,093	0,91	0,26	2,59	+ 3,7	- 1,7	- 13,1	5	6	0	0	>	Vattentills. Stärkelsesirap(?). Tjärfärg.
4	120 ⁴⁾	1,286	60,0	0,053	0,45	0,13	1,13	- 1,8	- 2,9	- 24,2	0	0	0	0	>	Vattentillsats. Tjärfärg.
5	135	1,266	57,6	0,257	1,66	0,61	3,92	+ 3,7	+ 2,0	+ 17,4	25	30	0	{närva- rande	0	Vattentills.(?) Stärkelsesirap. Salicylsyra.
6	110	1,308	62,4	0,216	1,92	0,57	5,11	- 1,7	- 2,8	- 22,4	0	0	0	0	0	0
7	110	1,316	65,4	0,069	0,28	0,20	0,81	+ 7,3	+ 5,5	+ 42,0	41	50	0	0	{närva- rande	Vattentillsats. Stärkelsesirap. Tjärfärg.
8	140 ⁴⁾	1,258	59,0	0,083	0,54	0,20	1,32	- 2,5	- 2,7	- 22,9	0	0	0	0	>	Vattentillsats. Tjärfärg.
9	100	1,256	54,2	0,042	0,31	0,09	0,67	+ 1,9	- 2,2	- 20,3	0	0	0	0	>	Vattentillsats. Tjärfärg.
10	100	1,295	61,8	0,059	0,49	0,15	1,28	- 2,3	- 2,6	- 18,6	0	0	0	0	>	Vattentillsats. Tjärfärg.
Medel-tal	113,5	1,2890	60,72	0,105	0,846	0,268	2,168									
Högst	140	1,316	65,4	0,257	1,92	0,61	5,11									
Lägst	100	1,256	54,2	0,042	0,28	0,09	0,67									

¹⁾ = sockrad hallonsaft.

²⁾ Succus = den (eventuellt efter jäsning) ur hallonen utpräссade saften.

³⁾ Enligt Juckenack och Pasternack (Zeitschr. f. Untersuch. d. Nahrungs- und Genussmittel 1904, II, 10).

⁴⁾ Pris för två halvbuteljer.

Svenska farmakopén uppgiver förhållandet mellan succus och socker uti hallonsirap till 37:63. Extrakthalten i hallonsirap bör alltså bli något högre än 63 %. Spaeth uppgiver extrakthalterna uti normal hallonsirap till 65 å 70,6 %. Som av omstående tabell synes, är det blott två prov, som höllo över 63 % extrakt.

De av Spaeth först angivna gränstalen för askbeståndsdelar och dessas alkalitét i ospädd hallonsirap¹⁾ hava i huvudsak bekräftats av flere kemister.²⁾ Men då sockerhalten i olika prov kan betydligt variera, böra dessa tal enligt Juckenack och Pasternack beräknas på succus, och sålunda har man kommit till 0,57 % aska och 5,7 cm³ alkalitét såsom minima för ospädd hallonsirap. J. och P. föreslå dock som gränstal 0,5 % aska och 5 cm³ alkalitét. Lührig föreslår samma ask-% men fordrar, att alkalitéten skall motsvara minst 6 cm³ N-syra. Av analystabellerna synes, att det är blott ett av proven (n:o 6), som möjligen icke är spädt med vatten. N:o 5 är kanske icke håller spädd med vatten, men detta prov innehåller en större mängd stärkelsesirap, och därigenom har ekstra vatten inkommit uti provet, som således i alla fall förhåller sig som en vattenspädd hallonsirap. N:ris 4, 7, 8, 9 och 10 — alltså halva antalen av proven — hava blivit försatta med mycket stora vattenmängder och äro således synnerligen underhaltiga.

Stärkelsesirap ingår utom i n:o 5 även i n:is 1 och 7. Troligen håller även n:o 3 stärkelsesirap; men emedan undersökningsmetoden icke är vidare skarp, kan därom icke bestämdt uttalande göras. Genom användning av stärkelsesirap som sötmedel tillför man hallonsaften utom socker även dekstriner och vatten.

Sakkarin ej funnen i något av proven, salicylsyra endast i ett (n:o 5).

Blott två av hallonsaftproven äro icke färgade med tjärfärg. Av dessa är n:o 6 säkert ofärgad och n:o 5 färgad med någon annan färg (möjligen någon mera färgrik bärsaft).

Det är alltså blott ett enda prov (n:o 6), hvaremot ingen säkert grundad anmärkning kan göras. De övriga nio proven äro att beteckna såsom förfalskade, då ingenting å flasketiketterna angivit, att de varit spädda med vatten o. s. v.

Det undersökta kaffeprövet, som var rostadt och malet och av danskt ursprung, men inköpt i en butik härstädes, företedde intet abnormt vare sig vid den mikroskopiska granskningen eller den kemiska analysen. Det höll:

extrakt	22,9 %
aska	4,1 %
vatten	4,4 %.

¹⁾ Se föregående årsberättelse.

²⁾ De av Evers utförda undersökningarna, enligt hvilka de borde sättas väsendtligt lägre, äro påtagligen oriktiga.

De tio dammproven, hvilka alla befriades från grövre partiklar genom siktning genom 1 mm hål, undersöktes på blyhalt med följande resultat:

Prov från	Lokaler i boktryckerier, som egas av									
	Göteborgs Handels- och Sjöfartshandelsaktiebolag	Göteborgs Aftonblads aktiebolag	Tidningsaktiebolaget Morgonposten	Göteborgs litografiska aktiebolag	Wald, Zachrissons boktryckeriaktiebolag	Hugo Brusewitz	John Antonsson	G. Johnson	Tryckeriföreningen Fram	Aktiebolaget Göteborgs kapsylfabrik
Bly i % ..	2,48	0,84	28,27	1,67	1,02	2,16	0,23	0,89	3,55	7,54

Bland övriga prov, som på laboratoriet undersökts, må följande omnämnas.

Många prov skummjolk, som levererats till en offentlig anstalt härstädes, hava icke motsvarat leveranskontraktets bestämmelse om ett fettminimum av 0,7 %.

Följande tabell utvisar fetthalterna hos samtliga prov, hvilka under året inlämnats under namn av oskummad mjölk:

1 prov under 1,5 %	} = 1,0 % av proven
3 » med 1,5—1,99 %	
14 » » 2—2,49 %	= 3,6 % » »
123 » » 2,5—2,99 %	= 31,3 % » »
252 » » minst 3 %	= 64,1 % » »
Summa 393 prov	100,0 %

Även detta år har ett stort antal mjölkprov inlämnats från en margarinfabrik. Dessa prov ha med få undantag hållit över 3 % fett, och har denna omständighet väsentligt bidragit till det relativt höga procenttalet för prov med minst 3 % fett. 1902 var motsvarande %-tal 31,8.

För jämförelse meddelas resultatet av undersökningen av två prov oskummad mjölk, det ena prov af en leverans, det andra stallprov:

	Leveransprov	Stallprov
egentlig vikt vid + 15° C.....	1,035	1,032
fett i %	1,37	4,05.

Den levererade »oskummade» mjölken bevisades härigenom vara skummjolk.

Ett prov tysk jordgubbsylt var färgad med tjärfärg och sötad med stärkelsesirap.

Utom ovan nämnda för hälsovårdsnämnden undersökta prov av hallonsaft hava flere andra undersökts, mot hvilka anmärkningar varit att göra: seks prov voro vattenspädda, fyra andra prov voro vattenspädda och färgade med

tjärfärg, två andra prov voro vattenspädda och konserverade med salicylsyra, och ett prov var vattenspädt, färgadt med tjärfärg och konserveradt med salicylsyra. Dess utom har förekommit en helt och hållet konstgjord hallonsaft; men därom var intet att säga, då den uppgafs så vara och för övrigt hade ett särskildt namn, som ej kunde giva anledning till någon förväxling med äkta vara.

Prov av apelsin-, citron-, körsbärs- och röd vinbärs-saft ha befunnits vara konserverade med salicylsyra.

En likör innehöll blåsyra, dock i ofarlig mängd.

Tre marsala-viner hava icke motsvarat svenska farmakopéns fordringar på detta vin.

Ett rödvin innehöll något svavelsyrlighet.

Resultatet av de undersökningar, som utförts för Göteborgs vattenvärks räkning, återfinnes i vattenledningsstyrelsens årsberättelse (Stadsfullmäktiges handlingar 1905, N:o 63).

Fyra prov pottaska innehöllo resp. endast 20, 33, 41 och 53 % kolsyradt kali.

Förfalskad var ett prov kristallsoda, som höll blott 22,7 % kolsyradt natron. Under namn av soda (kristallsoda) hava inlämnats tre prov, hvilka icke voro annat än glaubersalt och således voro komplett odugliga för sitt ändamål. Sådan »soda» lär ha förekommit rätt mycket i minuthandeln härstädes.

»Fylda» ha fem såpprov visat sig vara; de innehöllo 38,4—43,8 % fett-syradt kali.

En analys av det gulaktiga pulverformiga innehållet i eldsläckaren »Blixt» gav följande resultat:

natriumbikarbonat	87,03 %		
natriumkarbonat ..	6,60 »	} järnoxid (o. lerjord) 52,40 %	
i vatten olösligt ..	3,32 »		} innehållande { kiselsyra ..... 45,48 »
vatten m. m.	3,05 »		
	100,00 %	100,00 %	

Den i vatten olösliga substansen, som tjänstgör som färgämne, kan enligt analysen betecknas som oren, gul järnockra.

Ett prov »hundbomber», som visat sig mycket explosiva, innehöllo sand och knallsilver.

I två prov kreosotolja förekom 8 % vatten.

Under namn av karbolineum utbjudas ofta olika produkter, som med äkta vara ha föga eller intet att skaffa. Till byggnadskontoret här inlämnas årligen flere prov, som alls icke uppfylla leveransbestämmelserna. Detta år var det eksempelvis fem prov, som hade mycket för låg egentlig vikt vid + 15° C (0,979—1,068).

Två bomoljeprov voro förfalskade med rovolja, ett annat med mineralolja. Med bomullsfröolja hade en linolja blivit blandad.

Prov av »brunsten», som visat sig vara för avsedt ändamål oduglig, innehöll ingen brunsten utan var ett annat manganpreparat.

En i Italien köpt statyett, som uppgivits vara av marmor, bestod av alabaster.

En rapskaka var delvis prässad av frön av indiskt ursprung.

Ett foderämne med mystiska egenskaper, utbudet till pris av 36 kr. per 100 k, kunde på grund av analys ej värderas högre än $\frac{1}{3}$ av nämnda belopp.

Åtta prov av gödslingsämnen, nämligen fyra 20-%-iga och ett 15-%-igt superfosfat, ett 15-%-igt och ett 14-%-igt tomasfosfat och ett 37-%-igt kalisalt, hava visat större eller mindre underhalter.

Bland de 1,287 arsenikproven, bestående av vävnader, garner, tapeter, färger, kemikalier m. m., som undersökts på ensamt arsenik, hava 203 (= 15,8 %) visat sig vara arsenikhaltiga, d. v. s. givit ogenomskinliga arsenikspeglar (enligt Fresenii-Babos metod). Det är dock då att märka, att en stor del av dessa prov varit av den beskaffenhet, att de icke kunnat hänföras till i arsenikstadgan upptagna föremål, hvarför de icke kunnat förklaras i handeln förbjudna. Många prov hava för övrigt hållit i lag tillåtet spår av arsenik (vid analysen givit genomskinliga arsenikspeglar).

Stryknin förekom i tre hundmagar.

Ett arcanum innehöll opii-alkaloider.

Tre prov medicin, som en kvaacksalvare här sålde till ett kolossalt högt pris, visade sig alla utgöras av endast s. k. sundhetssalt, en parfymrad blandning av natriumbikarbonat, magnesiumkarbonat och socker.

g) Öfriga ärenden.

Lungstotssjukhus. Med anledning af Stadsfullmäktiges beslut af 3 dec. 1903 att anslå 300,000 kr. till lungstotssjukhus och till detta upplåta fri tomt, ha upprepade utlåtanden från Nämnden afgifvits, men har dock frågan hos Stadsfullmäktige ej under året kommit till slutligt afgörande.

Patologisk anatom. Efter framställning af Hälsovårdsnämnden och Styrelsen för Allm. och Sahlgrenska sjukhuset ha Stadsfullmäktige beslutit att en legitimerad läkare skulle mot en aflöning af 4,500 kr. anställas och i pensionsstaten upptagas med skyldighet att utom sin verksamhet såsom patolog vid sjukhuset verkställa bakteriologiska undersökningar och utredningar för Hälsovårdsnämnden. För ändamålet behöfligt laboratorium skulle vid sjukhuset upprättas.

Bättre dränering och vattenklosettfrågan. På grund af framställning från förste stadsläkaren beslöt Nämnden den 16 Nov. att hos Stadsfullmäktige göra

hemställan om, att åt Gatu- och Vägförvaltningen uppdroges att inkomma med ett af kostnadsberäkning åtföljdt förslag till ordnande af spillvattenafloppet från stadens lågt belägna delar, därvid hänsyn jämväl borde tagas till att vattenklosetter måtte kunna anordnas till detta och stadens öfriga kloaksystem. Genom Stadsfullmäktiges beslut af 24 Nov. remitterades ärendet till förvaltningen för yttrande.

III. Sjukvården.

Sjukvården ombesörjdes vid årets slut af 76 *läkare*. Under året hafva 3 läkare afflyttat från staden och 2 inflyttat.

För *sjukbesök* nattetid i medellösa hem har Nämnden utbetalt 1,790 kronor. I medeltal för de 5 föregående åren utbetaltes 1,918 kronor.

För *medicin* åt medellösa utom fattigvårdsanstalten utbetalte fattigvårdsstyrelsen 28,364: 36 kronor.

Föregående 5 års kostnader i detta afseende uppgå till:

Kronor	23,696: —	för år	1899
»	22,476: —	» »	1900
»	23,011: —	» »	1901
»	30,674: —	» »	1902
»	29,086: —	» »	1903

Praktiserande *barnmorskor* vid årets slut 73; för 126 förlossningar bland medellösa har utbetalts 1,016 kronor.

Antalet praktiserande *tandläkare* och *fältskärer* utgjorde resp. 22 och 2.

Å *Epidemiska sjukhuset* (D:r Hj. Wennerberg) ha under året 553 personer vårdats, däraf under året intagits 519. 12 personer hafva varit intagna för observation.

Sjukdomarne ha fördelats enligt följande tabell:

	Kvarliggande från år 1903		Intagna under år 1904		Summa vårdade år 1904		Afförda				Kvarliggande till år 1905	
							friska		döda			
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Nervfeber	6	3	53	58	59	61	49	51	4	2	6	8
Skarlakansfeber	6	10	61	67	67	77	57	66	7	5	3	6
Difteri	6	1	76	74	82	75	74	64	2	7	6	4
Angina	—	—	28	32	28	32	28	32	—	—	—	—
Annan sjukdom	1	1	44	26	45	27	39	22	4	5	2	—
Summa	19	15	262	257	281	272	247	235	17	19	17	18

Frånräknas de till 1905 kvarliggande, äro mortalitetssiffrorna

för samtliga sjukdomar	6,95 %
» nervfeber	5,66 »
» skarlakansfeber	8,89 »
» difteri	6,12 »
» angina	0,0 »
» annan sjukdom	12,86 »

Af difteripatienterna hafva 80 eller mer än hälften haft croup-symptom, af dessa ha 7 eller 8,75 % affidit. Af svalgdifterierna afledo 2 (2,60 %). Af croup, utan påvisbara difteribaciller ha förekommit 22 fall, hvaraf 5 stycken (22,73 %) afledo. Samtliga patienter med croup-symptom utgjorde sålunda 102 med 12 döda (11,76 %).

Å 24 crouppatienter ha något operativt ingrepp ej behöft göras; å öfriga 78 har operation företagits, hvaraf i 71 fall endast intubation, i 2 fall endast tracheotomi, i 5 fall både intubation och tracheotomi.

Af de enbart intuberade afledo 9, af de enbart tracheotomiserade 1 och af dem å hvilka båda operationerna utförts 2. Totalmortaliteten för de operativa ingreppen var sålunda 15,38 %.

Sjukhusets ekonomiska ställning framgår af följande tablå:

<i>Inkomster:</i>		Uppvärmning	5,236: 51
Från Göteborgs hälsovårdsnämnd..	50,802: 58	Belysning	2,417: 65
» betalande patienter	2,490: 50	Tvätt (tvätterskornas mat och lön)	2,840: 22
» diverse inkomster	100: 75	Vattenförbrukning	500: —
» gräskörden vid sjukhuset..	40: —	Medikamenter	993: 93
	<u>Kronor 53,433: 83</u>	Antidifteriserum	1,057: 50
		Forselkostnader	652: 87
		Diverse förbrukningsartiklar för	
		sjukvården	1,263: 60
<i>Utgifter:</i>		Skrif- och tryckkostnader	164: 80
Inventariers underhåll	686: 57	Renhållning	810: 92
Nyköpta inventarier	611: 10	Diverse biträde	213: —
Byggnaders underhåll	2,458: 11	Diverse utgifter	73: 01
Tillbyggnad	3,805: 47		<u>Kronor 53,433: 83</u>
Parkens underhåll	182: 07		
Aflöningar	17,354: 37		
Mathållningen	12,112: 13		

Om man ifrån utgiftssumman 53,433: 83 afräknar:

Inventariers konto	611: 10	
Byggnaders underhåll	2,458: 11	
Tillbyggnad	3,805: 47	
Parkens underhåll	182: 07	
Diverse utgifter	73: 01	7,129: 76
återstår såsom utgifter för den egentliga sjukvården	kr. 46,304: 07	

och uppgår sålunda kostnaden:

för hvarje underhållsdag till	kr.	3: 44,91
» » inskrifven person till	»	76: 40,93
» » under året upptagen säng till	»	1,262: 37,92
Medikamentskostnaden för hvarje sjuk har varit	»	1: 77,48
» pr dag » » » »	»	0: 07,78
Utspisningskostnaden pr dag har varit	»	0: 99,2
» efter afdrag af personalens mathållningskostnad	»	0: 39,87
Medeltalet för hvarje dag å sjukhuset inskrifne har uppgått till.....		36,68
» » » » » » vårdade » » »		34,87
» » » » » » för observation » » »		0,25
» » » » » » intagne anhörige » » »		1,56
Underhållsdagarnes antal har uppgått till		13,425
däraf för icke betalande		12,025
» » betalande å enskildt rum		196
» » » » allmänt »		1,204
		13,425
Medeltalet underhållsdagar för hvarje vårdad sjuk har varit		22,79
» » » » på observ. intagen » »		11,5
» » » » anhörig » »		15,0

Hemmet för lungotsjsjuka (d:r G. Carlström).

Vid slutet af år 1903 kvarlågo å Hemmet 22 män och 28 kvinnor = 50 patienter. Under år 1904 ha 36 män och 38 kvinnor intagits på Hemmet hvadan hela antalet af under året vårdade patienten uppgår till 124. — Af dessa ha under året 19 män och 18 kvinnor (37 patienter, 29,8 %) aflidit. Af dessa ha en stor del endast en kortare tid vårdats på Hemmet, och 3 afledo redan inom första veckan efter intagandet. Förbättrade och delvis arbetsföra ha utskrifvits 25 patienter. Oförbättrade ha utskrifvits 11 patienter.

En af de intagna och å Hemmet aflidna patienterna led ej af tuberculos utan af en tumör i pleura och lunga.

Bland *complicationer till lungtuberculosen*, hvilka under året förekommit, nämnas:

Larynx tuberculos	i	18 fall
Tarm- »	i	9 »
Kronisk Nephrit	i	8 »
Spondylit	i	3 »
Diabetes	i	1 »
Organ. hjärtfel	i	1 »

Hjernabscess	i	1	fall
Meningitis Tbc	i	2	»
Coxitis	i	1	»
Tbc i långa rörben	i	1	»

I två fall har tracheotomi måst göras å patienten med larynxtuberculos och hotande larynxoedem.

Hemmets inkomster och utgifter ha under året varit:

<i>Inkomster:</i>		Vattenförbrukning	521: —
Af Göteborgs Hälsovårdsnämnd ..	33,828: 72	Medikamenter	961: 74
	<u>Summa 33,828: 72</u>	Diverse förbrukningsartiklar för sjukvård	898: 15
<i>Utgifter:</i>		Renhållning	331: 40
Inventariers underhåll	334: 80	Skrif- och tryckkostnader.....	96: 84
Nyköpta inventarier	1,287: 30	Diverse utgifter	140: —
Byggnaders underhåll	897: 90		<u>Summa 33,828: 72</u>
Parkens underhåll	102: 80	Om afdrag göres för:	
Aflöningar	5,602: 08	Inköp af inventarier	1,287: 30
Presterliga förrättningar	450: —	Byggnaders underhåll	897: 90
Nattsköterska	732: —	Parkens underhåll	102: 80
Diverse biträde	173: 25	Diverse utgifter	140: —
Mathållningen	15,524: 82		Kronor 2,428: —
Uppvärmning	2,537: 36	bli utgifterna för den egentliga sjukvården	
Belysning	1,281: 76		Kronor 31,400: 72
Tvätt (såpa, aska, arbetslöner) ..	1,552: 52		
Lysol	403: —		
Sammanlagda antalet vårdade under året			131.
Underhållsdagarnes antal			17,933.
Medeltal underhållsdagar för hvarje sjuk			144,6
» vårdade sjuke för hvarje dag			49.
Totalkostnad per dag och patient		Kr.	1: 89.
Medelkostnad för hvarje under året upptagen säng		»	640: 83
Kostnad för patienters utspisning		»	10,921: 81
Utspisningskostnad per dag och patient		»	0,60: 8
Medikamentskostnad » » » »		»	0: 054
» per patient		»	7: 75
Personalens utspisning		»	4,603: 01

Angående öfriga sjukvårdsinrättningar, ej stående under Nämndens förvaltning, kan meddelas följande:

Allm. och Sahlgrenska sjukhuset afger särskild tryckt berättelse.

Göteborgs Barnsjukhus. Å sjukhuset, som förfogar öfver 41 sängar, ha under året intagits 245 patienter. Underhållsdagarnes antal 14,573. Utgiftsstaten har uppgått till 23,605 kr. (1,62 per dag och patient), däraf utspisningen till 7,825 kronor (0,54 kr. per dag och patient).

Holtermanska sjukhuset. På hudafdelningen, med 16 sängar, ha intagits 108 patienter. Underhållsdagar 2,104. På afdelningen för veneriskt sjuke, med 80 sängar, ha intagits 647, underhållsdagar 15,157. Hela sjukhusets utgiftsstat har uppgått till 46,578 kr. (2,70 per dag och patient), däraf utspisningen för pat. 7,188 kr. (0,42) och öfrigt kosthåll 5,343 kr. (0,31).

Å *Majornas sjukhus*, med 28 sängar, ha under året intagits 230 patienter och dött 15. Underhållsdagarnes antal 7,948. Medeltalet vårdade för dag 21,7. Medellängd af sjukhusvistelse 32 dagar. Inkomster 13,213 kr., däraf anslag från kommunen 12,703 kr. och från betalande pat. 510 kr. Utgifter 13,213 kr., hvaraf för pat. och betjänings utspisning 4,694 kr. Kostnad för sjuk per dag 1,66 kr. och för hvarje sjuksäng 606 kr.

Sjukafdelningen å Gibraltar, med 306 sängar, har under året mottagit 711 patienter, underhållsdagarnes antal 102,012. På sinnessjukafdelningen, med 240 sängar (156 hospitals- och 84 asylplatser) ha under året intagits 228, hvaraf 159 hospitalsberättigade och 69 asylberättigade. Från 1903 kvarlägo 251. 221 patienter ha utskrifvits, 4 till statens anstalter, 141 friske eller förbättrade, 26 oförbättrade och 50 döde. Underhållsdagarnes antal 85,520.

På amm- och barnafdelningen, med plats för 60 ammor med barn och 60 kolt- och skolbarn, ha under året 89 ammor med barn och 239 kolt- och skolbarn varit intagna. 29 fosterbarn ha uppfödts. 36 barn ha aflidit, däraf 18 fosterbarn.

Göteborgs sjukhem, med 62 sängar, har under året vårdat 69 patienter, med 20,735 underhållsdagar. Utgiftsstaten 34,567 kronor (1,54 per dag och patient), däraf utspisning 15,756 (0,77).

Å *d:r Barthold Carlsons* kirurg. klinik, från 1 okt. utvidgad från 9 till 16 sängar, ha under året intagits 146 patienter; underhållsdagarnes antal 2,862.

Doktorerna *Lindquists och Mannheimers* klinik, med 15 sängar, har mottagit 221 patienter. Underhållsdagar 4,071.

Mathiesens sjukhem, 9 sängar, har mottagit 50 patienter. Underhållsdagar 868.

D:r Neumans gynækol. privatklinik, med 7 sängar, har mottagit 51 patienter. Underhållsdagar 863.

D:r Strandmans kirurg. klinik, med 4 sängar, har mottagit 70 patienter. Underhållsdagar 904.

Å *Ögonsjukhuset* (d:r G. Ahlström) ha 535 patienter varit intagna.

Sommarsanatoriet, hvars verksamhet i föregående berättelse omnämndes, har under 1904 drifvits i något större skala och med godt resultat. Under de 107 dagar, sanatoriet hölls öppet, mottogos 58 patienter, däraf 28 män och 30 kvinnor. Underhållsdagarnes antal uppgick till 3,542. Driftkostnaderna belöpte sig till 3,180: 50 kr., med kost 0,80 kr. per dag och patient. Särskild berättelse öfver sanatoriets verksamhet utgifven.

Stadens polikliniker.

Å lokalerna i Gamla Artillerikasernen har läkarehjälp lemnats åt följande antal sjuke.

På afdelningen för barnsjukdomar (d:r Wirseen)	99
» » » kvinnosjukdomar (d:r Mannheimer)	188
» » » mag- och tarmsjukdomar (d:r Ström)	275
» » » ögonsjukdomar (d:r G. Ahlström)	1,719
» » » tandsjukdomar (tandläkare Bensow)	2,451

Å lokalen i Församlingshyddan (Masthuggsbergen), med d:r E. Ahlström såsom föreståndare, har behandlats 5,602 patienter, hvaraf för invärtes sjukdomar 1,310 och för utvärtes sjukdomar 3,668, hvarjämte 624 tandextraktioner verkstälts.

IV. Befolkning och dödlighet.

Tabb. 11 och 12, som äro sammanställda efter *pastorsämbetenas* uppgifter, utvisa antalet födda inom hvarje månad och församling samt tab. 13 befolkningens rörlighet inom hvarje församling, likaledes efter presterskapets uppgifter.

Den *kyrkoskrifna befolkningens mängd* uppgick den 1 jan. 1904 till 135,305 och den 1 jan. 1905 till 138,025, hvadan sålunda under år 1904 uppstått en ökning af 2,720 individer (emot 1,536, 1,514 och 1,680 under resp. år 1901, 1902 och 1903).

Antalet lefvande födde var 3,807, och dödsfallens antal 2,172. Nativitetsöfverskottet, som sålunda utgjorde 1,635, har de tre föregående åren uppgått till resp. 1,794, 1,633 och 1,560.

Öfverskottet inflyttade öfver utflyttade uppgick till 1085. Samma öfverskott år 1903 utgjorde 120 under det åren 1901 och 1902 de utflyttades antal öfversteg de inflyttades med resp. 258 och 119.

Antalet lefvande födde utgjorde 28,0 pr. 1,000 innevånare och 16,0 % af barnen voro af oäkta börd. Antalet dödfödde 77, däraf 59 af äkta börd.

Ingångna äktenskap 974.

Den *mantalsskrifna* befolkningen vid årets slut 134,289, med fördelning på stadsdelar enl. Tab. 15.

Dödligheten bland kyrkoskrifne var 14,6 på 1,000, beräknad efter folk-mängden vid redovisningsårets *början*, samt med frånräkning af dem, som dött utom staden; medräknas dessa, 151, uppgick dödligheten till 15,7 per mille. Dödligheten för hvarje månad under de senaste 5 åren framgår af Tab. 14, hvars förra hälft anger dödligheten på 1,000 innevånare, kyrkoskrifne vid resp. års början.

Till jämförelse anföras dödlighetssiffrorna för år 1904 från några stor-städer enligt uppgift från Registration General, London:

London	16,6	Hamburg	15,8
Bombay	55,0	Dresden	17,9
Paris	17,4	München	20,5
Brüssel	14,5	Wien	18,3
Antwerpen	14,9	Prag	21,7
Amsterdam	15,1	Budapest	19,0
Haag	15,2	Rom	18,7
Köpenhamn	15,8	Venedig.....	22,2
Stockholm.....	14,4	New-York	22,6
Kristiania	13,5	Chicago	13,6
S:t Petersburg	23,7	Rio de Janeiro.....	22,0
Berlin.....	16,9		

V. Väderlek, gångbara sjukdomar och dödsorsaker.

De *meteorologiska* förhållandena framgå af Tab. 17, meddelad af Meteorolog. Centr.-anstalten i Stockholm. Årets medeltemperatur + 7,70 med absol. maximum + 28,0 i augusti och absol. minimum — 12,0 i februari. Medeltemperaturen för åren 1859—1900 utgjorde + 7,26.

Nederbörden uppgick till 879,3 mm., den ymnigaste i augusti med 139,8 mm., den sparsammaste i juli med 11,9 mm.

Sjukdomar.

Vattenkoppor ha anmälts med 135 fall, fördelade på årets alla månader utan epidemisk karaktär.

Intet fall af *smittkoppor* har förekommit.

Endast 4 fall af *messling* ha rapporterats (föreg. år 3,052).

I *tyfoidfeber* ha under året 112 personer insjuknat och 3 aflidit. Maj, september och oktober visa de högsta siffrorna med resp. 23, 18 och 15 fall.

Difteri och *strypsjuka* ha förekommit sparsamt, den förra med 106, den senare med 25 sjukdomsfall. 15 dödsfall i difteri, intet i strypsjuka.

Skarlakansfeber, som år 1902 och 1903 uppträdde med resp. 1,074 och 649 fall, visade under 1904 en sjunkande siffra med 142 sjukdomsfall och 13 dödsfall.

Fördelningen på de olika stadsdelarne af tyfoidfibern, difterien och skarlakansfebern framgår af bifogade litograferade kartor.

Af kikhosta, som under år 1903 anmäls med 119 fall, rapporteras år 1904 från distriktsläkarne 466 fall. 32 dödsfall voro direkt eller genom följd-sjukdomar orsakade af denna sjukdom.

Influenta anmäldes med 1,299 fall, af hvilka 485 och 449 kommo på resp. jan. och febr. månader, under följande månader sjönk sjuksiffran hastigt med resp. 89, 55, 34 och 1 fall, under juli—sept. anmäldes intet fall, men under okt. uppträdde den ånyo med 4 fall för att under de 2 sista månaderna stiga till 70 och 112.

Luftrörskatarren företer en frekvens af 4,769 fall (under 1902 och 1903 resp. 6,118 och 5,174). Med maximum under månaderna dec. och jan. med 613 och 600 fall sjunker den under våren och sommaren ned till ett minimum af 198 fall i juli.

Lunginflammationen visar låg numerär med 425 fall mot 589 och 495 under år 1902 och 1903. Maximum i mars med 57 fall, minimum i juli med 18.

Diarrhoesjukdomarne uppträdde med 2,324 fall (mot 2,213 under 1903). Maximum i augusti med 513 fall, minimum i febr. med 98. *Barnkolera* ha anmäls endast två gånger.

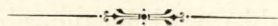
Af föregående sjukdomar anmäls smittkoppor, tyfoidfeber, skarlakansfeber och difteri af *hvarje* praktiserande läkare, de öfriga sjukdomarne endast af de tio distriktsläkarne.

Såsom sammanfattning kan sägas att sjukligheten varit måttlig.

Dödsorsakerna, specificerade enl. Med. Styr:s cirk. ^{9/12} 1891 med fördelning efter ålder och kön, återfinnas i tab. 22. I tabb. 23 och 24 äro dödsorsakerna sammanförda efter sina hufvudgrupper och fördelade efter månad och kvartal samt stadsdelar, i den senare af dessa tab. äro, i motsats mot de två föregående tab., de dödsfall, som träffat här kyrkoskrifne på ort *utom*

staden ej medräknade, utan finnas dessa specificerade i tab. 25. I tab. 26 redogöres för dödsorsakerna bland främlingar, som affidit i Göteborg.

Bland dödsorsakerna möta kroniska infektionssjukdomarne med största siffran (490, tab. 22); lungsot med 381 fall föranleder 17,8 % af alla dödsfall, svarande mot 2,8 dödsfall på 1,000 innevånare. Medräknas endast de inom staden affidna (350) erhållas siffrorna 17,6 och 2,5. Dessa senare tal motsvaras under åren 1900, 1901, 1902 och 1903 af resp. 18,6, 18,5, 17,7 och 17,2 samt 2,9, 2,7, 2,6 och 2,6.

TABELLER

TILL

HÄLSOVÅRDSNÄMDENS ÅRSBERÄTTELSE

1904

TABELLER

HÄLSÖVÄRDSNÄMNDENS ÅRSBERÄTTELSE

1904

Tab. 1. Summarisk redogörelse för sundhetspolisens arbeten under år 1904.

Arbetets art	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa
<i>Besiktning af:</i>													
Afträden	2,709	2,611	3,206	3,663	3,219	2,394	3,419	3,951	3,765	3,481	3,853	3,257	39,528
Gårdar	2,709	2,611	3,206	3,663	3,219	2,394	3,419	3,951	3,765	3,481	3,853	3,257	39,528
Afloopstrummor och diken	1,084	984	1,162	1,968	1,585	995	1,858	2,053	2,114	1,846	2,083	1,738	19,470
Stall	179	178	209	271	226	146	215	370	241	213	242	181	2,671
Svinhus	20	17	14	21	17	16	36	202	26	20	47	23	459
Fåhus	26	13	28	30	16	18	19	92	20	27	34	10	333
Afstjälpningsplatser	21	23	24	26	29	14	20	24	23	16	30	28	278
Lump-, ben- och hudupplag	57	57	56	72	54	43	49	36	59	42	46	69	640
Bostäder	241	424	586	322	1,287	210	274	509	380	367	699	573	5,872
Källare	320	273	413	469	434	269	420	467	419	500	518	383	4,885
Nybyggda hus	56	47	103	89	57	64	111	99	138	111	102	74	1,051
Bagerier	185	207	441	284	168	183	174	236	219	393	245	187	2,923
Charkuteri och korffabriker	268	356	354	301	330	259	270	291	324	330	465	334	3,882
Slakterier i staden och angränsande kommuner	49	58	63	52	51	72	85	63	63	65	66	61	748
Spisningslokaler	97	108	110	117	129	73	75	94	100	132	118	108	1,261
Salubodar och upplag för födoämnen	2,033	1,790	2,245	2,414	1,929	1,505	1,804	2,052	1,983	2,582	2,390	2,062	24,789
Saluhallar	304	318	339	340	330	240	308	323	321	336	347	378	3,884
Salutorg	246	273	291	272	277	221	264	295	280	313	303	336	3,371
Kustens fiskbrygga	10	8	11	9	9	9	9	9	11	9	9	9	112
Järnvägsstationer	291	331	334	347	336	338	315	311	326	325	354	346	3,954
Fartyg med matvaror	138	88	136	159	210	186	252	245	244	271	252	218	2,399
<i>Öfriga arbeten:</i>													
Assistens ä köttbesiktningsbyrån	26	25	24	25	27	26	26	28	28	29	25	30	319
Anhållande af födoämnen	88	114	111	193	127	191	111	100	65	60	70	55	1,285
Inköp och hämtning af prof till undersökning	—	—	48	79	134	140	33	—	—	231	6	1	672
Skrifning	39	13	16	8	10	31	28	36	6	6	27	31	251
Anmälan till Nämnden och allmänna polisen	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	8
Desinfektioner	82	56	80	93	74	66	50	48	85	98	81	84	897
Besök i sjuka hem	235	192	203	221	173	138	72	110	174	152	170	161	2,001
Afhemtat dödsattester	26	27	33	26	32	28	27	34	28	28	35	28	352
Vittnat inför rätta i hälsovårdsärende	2	—	1	—	—	—	1	—	1	2	—	—	7
Kallat till inställelse inför Nämnden ..	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	4
Biträde åt Nämndens vaccinatorer	—	—	—	—	10	18	20	—	—	6	2	—	56
Utfövat tillsyn öfver minderåriga i arbetet	—	—	94	—	—	124	—	—	170	7	—	147	542
Oskadliggörande af födoämnen	—	2	2	4	2	3	—	1	1	2	1	2	20
Utfört diverse arbeten	157	265	196	167	139	162	185	176	260	217	224	260	2,408
Summa	11,703	11,469	14,139	15,705	14,641	10,576	13,949	16,207	15,640	15,698	16,700	14,433	170,860

Tab. 2. Renhållningsanordningarne i Göteborg 1904 samt stall, fähus och svinstia i hvarje stadsdel.

	Antal egendomar		Latrin				Uppsamling				Uppsamling af sopor eller stallspillning			Begagnade			Underjordiskt aflopp			Vattenledning å gård	Urinkur å gård	Kompostupplag å tomt											
	där renhållningen hämtar	där bonde hämtar	Kistan		spänner	grop	Blandning				i baljor på plan	blott i köken	i ej flytbara kärl	i vagn	i laurinkistan	stall	fähus	svinhus	från gård				från stall och dylikt	från sop-plan									
			fyrtar	ej fyrtar			med torvfjord	med aska	utan																								
Gamlestaden, 12:te roten 1—10	2	73	34	9	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	35	23	21	2	9	21	4	65									
Redbergslid, 12:te roten 11—19	53	48	82	1	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	11	9	77	12	57	74	45	22									
Olskroken, 18:de roten	53	43	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	95	11	90	95	90	—									
Stampen, 12:te roten 20—67 samt 16:de roten.....	51	18	63	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	1	1	64	19	59	64	50	3									
17:de roten och Tingstadsvassen.....	48	33	52	3	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	2	68	19	44	63	44	7									
Wassnöden m. m., 12:te roten 68—90	35	20	45	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	11	—	49	21	42	45	11	11									
15:de roten.....	70	12	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	—	81	81	81	—									
Hagaheden, 12:te roten 91—116	8	4	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	12	4	9	11	5	1									
Vestra Brandtdala	13	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	14	14	14	—									
Landala och Gibraltar.....	132	23	155	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2	14	137	5	136	139	136	15									
13:de och 14:de rotarne	291	18	301	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	305	6	304	306	293	—									
Haga	306	10	315	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	315	12	315	315	313	—									
Annedal	234	14	247	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	1	249	7	248	248	240	3									
Majornas 7:de rote	48	2	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	50	2	49	50	48	—									
Albostaden, Majornas 6:te rote 65—94	15	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	15	15	11	—									
Majornas 5:te rote och delar af 6:te roten	375	25	344	—	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	4	3	361	6	270	337	274	3									
Majornas 2:dra rote.....	97	32	105	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	1	1	119	10	74	117	71	—									
Majornas 4:de rote	52	—	44	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	48	4	20	45	24	—									
Majornas 3:dje rote	200	22	180	—	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	3	2	191	10	123	175	120	8									
Majornas 1:ste rote	229	149	217	5	151	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	17	51	292	18	111	247	116	52									
Masthugget, 11:te roten	154	33	163	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	—	3	174	39	143	177	152	—									
Pustervik, 10:de kvarteret	23	—	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	23	2	23	23	23	—									
Otterhällan, vester om Ekelundsgatan	124	14	116	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	125	5	110	122	84	—									
Sydstaden, öster om Ekelundsgatan	249	22	258	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	289	20	275	295	268	—									
Nordstaden	202	22	213	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	—	—	227	31	216	225	209	—									
Summa	3,064	637	3,223	22	474	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,769	113	—	25	3,433	7	252	5	7	323	86	110	3,401	265	2,837	3,304	2,726	190

Tab. 3. Rum, kök, badrum och butikslägenheter i Göteborg vid slutet af år 1904.

Stadsdel		Rum	Kök	Badrum	Butikslägenheter
1	{ Nordstaden (5:te roten f. o. m. 53, 6:te--10:de rotarne, Magasinskvarteret, 6:te kvarteret)....	5,640	1,189	24	218
2	{ Sydstaden (staden inom Vallgrafven, åt väster begränsad af Hvitfeldtsplatsen, Ekelundsgatan och Lilla torget	8,345	1,309	109	736
	{ Otterhällan (återstående del af staden inom Vallgrafven	2,435	834	15	203
3	{ 11:te roten (Masthugget)	3,698	1,109	47	188
	{ 10:de kvarteret (Pustervik)	574	144	—	27
4	Kommendantsängen (Majornas 7:de rote)	1,963	863	122	50
5	{ Haga	6,263	3,376	110	317
	{ Annedal, Albostaden	3,974	2,353	27	111
6	{ 13:de och 14:de rotarne	12,453	2,831	895	284
	{ Vestra Brandtdala	109	79	—	3
7	Landala och Gibraltar	2,610	1,783	—	75
8	{ 15:de roten, Burgården, 12:te rotens 2:dra afdelning (68—105 L.)	3,204	1,222	144	68
9	{ Stampen, Gullbergsvass	1,842	1,146	16	64
	{ Redbergslid, Olskroken, Gamlestaden	3,737	2,198	7	138
10	{ Majornas 1:ste rote	2,468	1,523	6	51
	{ » 2:dre »	1,720	916	14	70
	{ » 3:dje »	2,617	1,694	1	62
	{ » 4:de »	642	294	3	22
	{ » 5:te » (Masthuggsbergen)	2,396	1,804	2	85
	{ » 6:te » (med undantag af de hus, som ligga inom nuvarande Annedal och Haga....	4,392	2,804	79	142
Summa		71,082	29,471	1,621	2,914

OBS. I uppgiften öfver badrum ingå icke de å offentliga badinrättningar (Renströmska, Centralbadet, K. F. U. M.) eller de å sjukhus och fattigvårdsinrättningar befintliga.

Tab. 4. Summarisk öfversikt öfver å köttbesiktningsbyrån undersökta felaktiga födoämnen.

Månad	Varan		Varans beskaffenhet			Varan anhållen							Varan till människoföda	
	frivilligt afkinnad till undersökning	anhållna af hälsopolisen	sjukt	skänd	själfdöd	å torg	i slagteri	i upplagsmagasin	i korffabrik	i handelslokal	å järnvägsstation	å fartyg	användbar	ojämlig
Januari	180	88	255	13	—	15	65	4	1	—	—	3	129	139
Februari	151	114	234	30	1	14	94	—	—	—	3	3	96	169
Mars	260	111	329	41	1	18	84	1	2	—	2	4	169	202
April	293	193	455	31	—	33	134	3	5	—	10	8	230	256
Maj	281	127	367	41	—	15	98	8	3	—	2	1	202	206
Juni	158	191	318	31	—	30	139	9	2	—	5	6	121	228
Juli	109	111	208	12	—	17	82	3	4	—	2	3	91	129
Augusti	107	100	185	22	—	17	66	7	2	—	5	3	79	128
September	138	65	175	28	—	11	46	2	—	1	2	3	96	107
Oktober	167	60	181	46	—	10	47	1	1	—	—	1	97	130
November	243	70	264	48	1	8	51	3	3	—	2	3	156	157
December	226	55	242	39	—	7	45	1	2	—	—	—	143	138
Summa	2,313	1,285	3,213	382	3	195	951	42	25	1	33	38	1,609	1,989

Tab. 5. Uppgift på undersökt fläsk.

Månad	Besiktigadt fläsk					Trikinhaltigt fläsk		
	Svenskt			Amerikanskt	Från annan utländsk ort	Svenskt		
	Hela	Halftva	Sycken	Sycken	Sycken	Hela	Halftva	Sycken
Januari	3,112	174	139	11	2	—	—	—
Februari	3,671	168	161	—	1	1	—	—
Mars	4,361	172	85	28	5	—	—	—
April	3,474	125	165	—	3	—	—	—
Maj	2,848	74	124	30	—	1	—	—
Juni	1,372	20	51	—	1	—	—	—
Juli	939	12	70	9	—	—	—	—
Augusti	890	4	67	—	1	—	—	—
September	1,955	19	95	—	1	—	—	—
Oktober	3,227	115	83	—	2	—	—	—
November	5,244	266	100	—	2	—	—	—
December	4,310	206	118	—	4	2	—	—
Summa	35,403	1,355	1,258	78	22	4	—	—

Tab. 6. Uppgift å felaktiga födoämnen, som å köttbesiktningsbyrån varit frivilligt inlämnade till undersökning.

Varans art	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa	Varuinnehafvarens hemvist		Varans beskaffenhet			Varan till människoföda		Anmärkningar
														Göteborg	Landsorten	sink	skänd	själföd	användbar	otjänlig	
Kött af storboskap	4	6	9	20	20	10	9	11	7	11	12	7	126	5	121	124	—	2	92	34	{121 hela kroppar och 5 fjerdeparter. Parterna jämte 29 hela kroppar otjänliga till människoföda. 1,378 hela kroppar, hvaraf 105 spädgrisar och 134 partier. Partierna jämte 54 hela kroppar, däraf 22 spädgrisar, otjänliga till människoföda. 20 hela kroppar och 2 framfjerdeparter. De senare jämte 1 hel kropp otjänliga till människoföda. 5 hela kroppar samt 1 främre och 1 bakre fjerdedel. Parterna jämte 4 hela kroppar otjänliga till människoföda. Hela kroppar. Hela kroppar.
» » svin.....	125	79	163	215	201	113	80	68	72	91	154	151	1,512	214	1,298	1,470	41	1	1,324	188	
» » häst.....	3	3	4	2	2	—	5	—	2	1	—	—	22	—	22	22	—	—	19	3	
» » kalf.....	1	—	—	—	4	1	—	1	—	—	—	—	7	—	7	7	—	—	1	6	
» » får.....	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	2	2	—	—	2	—	
» » elg.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1	—	13	1	12	13	—	—	13	—	
Svinistrar.....	13	30	41	29	27	4	4	7	20	37	41	32	285	96	189	—	285	—	—	285	
Inelfvor.....	34	33	43	26	27	30	11	20	25	25	36	36	346	54	292	345	1	—	—	346	{1 kohjerta, 1 par nötlungor, 1 nöt- och 4 svinlefrar, 2 nöttungor. 16 svinjufver och 321 svinnjurar.
Summa	180	151	260	293	281	158	109	107	138	167	243	226	2,313	370	1,943	1,983	327	3	1,451	862	

Tab. 7. Uppgift å af Göteborgs hälsopolis anhållna födoämnen.

Varans art	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa	Varuinnehafvarens hemvist		Varans beskaffenhet		Varan anhållen							Varan till människoföda		Anmärkingar	
														Göteborg	Landsorten	sink	skänd	själdöda	å torg	i slakteri	i upplagsmagasin	i korffabrik	i handelslokal	å järnvägsstation	å fartyg	användbar		otjänlig
Kött af storbostap	14	13	12	38	9	23	13	16	21	6	11	8	184	24	160	174	10	—	107	23	13	1	—	23	17	145	39	{162 hela kroppar och 22 partier. Partierna jämte 17 hela kroppar otjänliga till människoföda. {69 hela kroppar och 4 partier. Partierna jämte 66 hela kroppar otjänliga till människoföda. 2 Hela kroppar. {6 hela kroppar och 1 parti. Partiet jämte 3 hela kroppar otjänliga till människoföda. 1 Hela kroppar.
» » kalv	2	7	8	12	9	8	8	6	3	4	5	1	73	11	62	66	7	—	34	18	6	—	—	3	12	3	70	
» » svin	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	2	2	—	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	
» » får	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	1	—	7	1	6	6	1	—	3	—	—	—	—	4	3	4		
» » häst	1	1	—	2	—	—	1	2	—	—	1	—	8	1	7	7	1	—	1	1	1	—	—	2	3	7	1	
Köttfärs	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	1	1	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	
Tamfågel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	Höna.
Inelfvor	71	93	91	139	109	157	88	74	41	47	52	46	1,008	177	831	976	32	—	49	909	20	22	1	5	2	—	1,008	{1 nöttunga, 7 par svin- och 774 par nötlungor, 2 kalv, 4 får, 15 svin- och 149 nötlefrar, 46 kojufver, 5 nötmagar och tarmar, 1 svin-, 2 kalv- och 2 konjurar.
Summa	88	114	111	193	127	191	111	100	65	60	70	55	1,285	218	1,067	1,230	55	—	195	951	42	25	1	33	38	158	1,127	

Tab. 8. Uppgift på af hälsopolisen undersökta fall

Månad	Å t o r g																		Å j ä r n		
	Kungstorget			Olskroks- torget			Skanstorget			Masthuggstorget			Stigbergs- torget			Kusttorget			Statsbanans		
	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar
Januari	1,183	598	308	26	19	4	77	11	1	196	52	20	5	7	—	23	9	—	56	336	98
Februari	1,146	568	317	20	7	—	72	13	—	208	36	14	5	8	1	20	14	—	58	317	69
Mars	1,250	651	264	22	15	2	91	18	3	224	63	9	3	6	—	21	16	1	90	562	119
April	1,259	815	274	27	16	6	91	39	8	251	247	14	5	9	—	20	18	—	52	471	117
Maj	1,120	608	258	18	13	—	38	46	2	145	119	3	4	10	—	12	12	—	71	521	104
Juni	981	716	347	17	7	2	27	53	2	113	121	25	1	5	—	6	6	—	49	344	95
Juli	1,059	874	1,816	21	13	2	52	23	7	186	90	59	—	6	—	11	12	1	48	437	151
Augusti	1,394	790	2,621	29	14	5	86	19	28	242	50	39	6	10	7	18	14	6	28	252	179
September	1,601	852	2,203	34	15	11	119	25	34	261	55	45	4	5	3	21	10	9	64	381	217
Oktober	1,919	804	1,839	69	18	13	252	50	45	389	88	106	11	11	7	37	16	17	74	329	202
November	1,779	673	767	82	10	14	317	39	37	445	103	87	24	22	16	40	27	17	101	392	210
December	1,648	908	765	64	23	20	373	39	17	451	86	39	10	10	—	35	9	2	77	446	154
Summa	16,339	8,857	11,779	429	170	79	1,595	375	184	3,111	1,110	460	78	109	34	264	163	53	768	4,788	1,715

Skapnings- och slaktstatistik för kreaturskött samt kalk- och fårkroppar.

garnes godsmagasiner												Å fartyg, läggande till vid						I stadens slakthus			Summa		
Västgöta- slagsbanans		Hallandsbanans		Borås- banans		Vestgötabanans		Stora Bommen		Lilla Bommen		Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar			
Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkkroppar	Fårkroppar													
5	237	58	70	201	88	12	32	14	60	341	114	23	63	86	25	216	157	237	7	—	2,028	2,129	948
7	196	55	71	134	63	14	37	16	94	510	103	23	95	98	43	131	63	258	14	—	2,059	2,080	799
8	295	75	112	382	117	34	86	47	114	608	122	20	119	90	31	210	89	273	17	1	2,323	3,048	939
28	276	47	66	298	75	13	64	18	92	573	117	16	150	52	20	382	97	281	8	—	2,221	3,366	825
26	267	77	69	225	111	19	85	34	72	497	117	10	72	48	26	296	115	278	13	1	1,908	2,784	870
31	280	107	85	351	153	6	53	32	63	644	162	11	114	67	25	238	174	278	12	—	1,693	2,944	1,166
50	297	196	65	282	347	12	42	29	101	612	300	24	126	424	33	317	256	244	12	—	1,906	3,143	3,588
21	134	125	82	259	540	14	46	70	62	352	258	19	54	289	26	247	278	306	12	1	2,333	2,253	4,446
44	174	117	108	285	514	20	63	90	106	495	483	31	104	278	30	210	331	297	6	1	2,740	2,680	4,336
46	166	157	75	176	338	17	56	70	106	355	246	24	92	252	43	174	251	304	6	—	3,366	2,341	3,543
59	215	168	130	220	357	17	43	71	146	518	332	34	93	250	33	183	318	335	6	—	3,542	2,544	2,644
40	221	92	113	265	172	22	58	43	130	606	208	19	86	148	21	135	94	322	9	1	3,325	2,901	1,755
35	2,758	1,274	1,046	3,078	2,875	200	665	534	1,146	6,111	2,562	254	1,168	2,082	356	2,739	2,223	3,413	122	5	29,444	32,213	25,859

Tab. 9. Uppgift å bagerierna vid slutet af år 1904.

Lokalernas läge	Antal	Bakning af			Lokalen belägen		Bostad			Lokalens beskaffenhet				
		husbröd	thebröd	både hus- och thebröd	ofvan jord	i källarvåning	i bageriet	Sammanhänger med bageriet	utom bageriet	rymlig	liten	snygg	af medelmätigt snygghet	osnygg
Nordstaden	10	3	5	2	8	2	—	3	7	10	—	10	—	—
Sydstaden	21	4	12	5	19	2	—	9	12	15	6	20	1	—
Olskroken, Redbergs- lid, Stampen och Hultmans holme ..	15	7	7	1	13	2	—	5	10	10	5	15	—	—
13:de o. 14:de rotarne	21	4	15	2	3	18	—	7	14	18	3	21	—	—
15:de roten	4	—	4	—	1	3	—	2	2	4	—	4	—	—
Landala	10	5	4	1	5	5	—	4	6	9	1	9	1	—
Östra och Nya Haga	10	5	3	2	7	3	—	5	5	6	4	10	—	—
Vestra Haga	4	1	2	1	3	1	—	2	2	4	—	4	—	—
Annedal	20	13	6	1	13	7	—	6	14	14	6	17	3	—
Masthugget	13	5	4	4	6	7	—	2	11	11	2	12	1	—
Majornas 1:sta rote..	10	3	4	3	7	3	—	—	10	9	1	10	—	—
» 2:dra » ..	6	2	4	—	4	2	—	1	5	5	1	6	—	—
» 3:dje » ..	16	10	5	1	11	5	—	4	12	12	4	16	—	—
» 4:de » ..	1	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—
» 5:te » ..	11	5	5	1	7	4	—	2	9	9	2	11	—	—
» 6:te » ..	7	3	4	—	3	4	—	4	3	7	—	7	—	—
» 7:de » ..	7	—	5	2	4	3	—	—	7	6	1	7	—	—
Summa	186	70	90	26	114	72	—	57	129	150	36	180	6	—

Tab. 10. Uppgift å lokaler för försäljning af mjölk och grädde vid slutet af år 1904.

Lokalernas läge	Antal	Lokalen belägen		Bostad		Lokalens beskaffenhet					Försäljning af			
		ofvan jord	i källarvåning	i lokalen	utanom hänger med lokalen	utom lokalen	rynlig	liten	snysig	af medelmätlig snygghet	osnygg	grädde	oskummad mjölk	skummjölk
Nordstaden	30	25	5	—	14	16	24	6	30	—	—	30	30	30
Sydstaden	38	22	16	—	16	22	20	18	35	3	—	38	33	38
Olskroken, Redbergs- lid, Stampen och Hultmans holme . . .	61	61	—	—	50	11	53	8	61	—	—	61	61	61
13:de o. 14:de rotarne	56	6	50	—	24	32	48	8	56	—	—	55	56	54
15:de roten	25	9	16	—	13	12	22	3	25	—	—	25	25	25
Landala	41	33	8	—	30	11	32	9	36	5	—	41	41	41
Östra och Nya Haga	34	30	4	—	29	5	25	9	33	1	—	34	34	34
V:a Haga o. Pustervik	29	23	6	—	17	12	22	7	29	—	—	28	28	28
Annedal	43	30	13	—	24	19	32	11	40	3	—	43	35	39
Masthugget	17	7	10	—	6	11	17	—	17	—	—	17	16	14
Majornas 1:sta rote..	10	10	—	—	5	5	7	3	10	—	—	10	5	10
» 2:dra » ..	7	7	—	—	4	3	6	1	7	—	—	7	7	7
» 3:dje » ..	17	11	6	—	6	11	17	—	17	—	—	17	11	17
» 4:de » ..	2	2	—	—	1	1	2	—	2	—	—	2	2	2
» 5:te » ..	21	16	5	—	9	12	20	1	21	—	—	21	19	21
» 6:te » ..	48	36	12	—	23	25	47	1	47	1	—	48	48	48
» 7:de » ..	15	12	3	—	4	11	14	1	15	—	—	15	15	15
Summa	494	340	154	—	275	219	408	86	481	13	—	492	466	484

Tab. 11. Öfversikt af födda i Göteborg år 1904, med fördelning på månader.

	Lefvande födda					Dödfödda					Summa födda	Däraf oäkta
	äкта		oäkta		till- sammans	äкта		oäkta		till- sammans		
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Januari.....	142	132	40	15	329	2	2	3	—	7	336	58
Februari.....	154	112	23	27	316	2	3	3	—	8	324	53
Mars.....	145	118	24	36	323	3	3	—	—	6	329	60
April.....	147	128	26	37	338	3	3	1	—	7	345	64
Maj.....	122	123	25	27	297	—	1	—	1	2	299	53
Juni.....	127	121	20	24	292	2	4	2	—	8	300	46
Juli.....	150	137	24	19	330	—	4	1	1	6	336	45
Augusti.....	146	150	22	27	345	3	1	1	—	5	350	50
September.....	159	132	39	27	357	2	2	—	—	4	361	66
Oktober.....	131	120	21	18	290	3	2	—	1	6	296	40
November.....	127	114	17	19	277	5	2	2	1	10	287	39
December.....	140	122	26	25	313	3	4	—	1	8	321	52
Hela året	1,690	1,509	307	301	3,807	28	31	13	5	77	3,884	626

Tab. 12. Öfversikt af födda i Göteborg år 1904, med fördelning på församlingar.

	Lefvande födda					Dödfödda					Summa födda	Däraf oäkta
	äкта		oäkta		till- sammans	äкта		oäkta		till- sammans		
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Domkyrkan.....	366	320	76	101	863	4	9	2	1	16	879	180
Christine.....	130	106	35	28	299	—	1	—	—	1	300	63
Haga.....	212	167	53	38	470	4	1	5	—	10	480	96
Masthugget.....	521	480	86	85	1,172	11	9	3	3	26	1,198	177
Carl Johan.....	263	231	20	29	543	4	4	1	—	9	552	50
Gamlestaden.....	174	186	37	20	417	5	7	2	1	15	432	60
Garnison.....	6	3	—	—	9	—	—	—	—	—	9	—
Tyska.....	5	6	—	—	11	—	—	—	—	—	11	—
Mosaiska.....	6	4	—	—	10	—	—	—	—	—	10	—
Katolska.....	7	6	—	—	13	—	—	—	—	—	13	—
Hela året	1,690	1,509	307	301	3,807	28	31	13	5	77	3,884	626

Tab. 13. Befolkningens rörlighet i hvarje af Göteborgs stads församlingar år 1904.

	Folkmängd 31/12 1903	Ingångna äktenskap	Lefvande födda		Döda	Öfverskott af		Folkmängd 31/12 1904
			alla	däraf oäkta		levande födda + och döda —	inflyttade + och utflyttade —	
Domkyrkan	37,704	298	863	177	662	+ 201	— 202	37,703
Christine.....	11,444	91	299	63	163	+ 136	— 78	11,502
Haga	17,260	139	470	91	253	+ 217	— 116	17,361
Masthugget	36,314	275	1,172	171	581	+ 591	+1,922	38,827
Carl Johan.....	19,412	91	543	49	300	+ 243	— 296	19,359
Gamlestaden	10,557	70	417	57	181	+ 236	— 195	10,598
Garnison.....	872	—	9	—	6	+ 3	+ 18	893
Tyska	823	5	11	—	13	— 2	+ 0	821
Mosaiska.....	605	5	10	—	6	+ 4	+ 9	618
Katolska	314	—	13	—	7	+ 6	+ 23	343
Summa	135,305	974	3,807	608	2,172	+1,635	+1,085	138,025

Tab. 14. Dödsfall och dödlighet för månad bland kyrkoskrifna i Göteborg åren 1900—1904.

	År	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	
Döda inom staden på 1,000 inne- vånare för år räknadt.....	1900	15,6	23,3	17,7	17,3	18,3	18,3	13,5	12,8	13,7	10,9	14,7	12,8	13,9
	1901	14,6	16,7	16,4	14,3	14,1	16,2	13,1	17,2	14,0	12,6	13,5	12,3	15,2
	1902	14,8	12,8	13,9	18,8	20,6	14,5	15,2	15,5	9,6	12,2	15,7	12,7	16,5
	1903	15,2	16,8	13,7	13,0	21,9	18,8	19,0	16,6	11,2	15,4	12,2	9,8	13,1
	1904	14,6	14,9	14,9	15,6	15,2	13,8	16,4	11,6	14,3	12,9	13,5	16,4	15,7
Medeltal 1900—1904	15,0	16,9	15,3	15,8	18,0	16,3	15,4	14,7	12,5	12,8	13,9	12,8	14,9	
Alla döda bland här kyrkoskrifna	1900	2,173	284	191	195	207	201	162	161	165	142	162	144	159
»	1901	2,092	197	191	168	167	191	168	215	171	149	163	139	173
»	1902	2,091	148	161	217	241	172	180	191	116	145	178	150	192
»	1903	2,191	197	166	161	257	222	227	211	143	183	148	121	155
»	1904	2,133	176	175	182	183	176	200	159	180	159	163	197	183

Tab. 15. Dödligheten inom Göteborg år 1904 för olika stadsdelar bland mantalsskrifna befolkningen.

Stadsdel		Antal innevånare	Antal döda	Döda pr mille
1	Nordstaden	5,883	84	14
2	Sydstaden	5,394	63	12
3	Otterhällan	3,928	64	16
4	Masthugget och Pustervik.....	13,785	217	15
5	Majornas 4:de rote	1,205	15	12
6	Majornas 2:dre rote.....	3,618	49	13
7	Masthuggsbergen.....	11,437	176	15
8	Majornas 3:dje rote.....	8,519	108	12
9	Majornas 1:sta rote	7,374	134	18
10	Haga	13,431	196	15
11	13:de och 14:de rotarne.....	12,837	108	8
12	Landala och Vestra Brandtdala	9,616	160	17
13	Annedal och Albostaden	13,590	150	11
14	Stampen och Gullbergsvass	5,704	60	10
15	15:de roten, Burgården	5,295	49	9
16	18:de roten, Redbergslid och Olskroken..	9,677	133	14
17	Gamlestaden	1,307	42	32
18	Fattighusen	1,689	172	102
19	Obekant.....	—	2	—
Summa		134,289	1,982	—

Tab. 16. Dödligheten på 1,000 innevånare af den mantalsskrifna befolkningen i Göteborg under åren 1900—1904.

	Alla	Nordstaden	Sydstaden	Oterhällan	Masthugget	Majornas 4:de rote	Majornas 2:dra rote	Masthugsbergen	Majornas 3:dje rote	Majornas 1:ste rote	Haga	13:de o. 14:de rotarne, Hagaheden	Vestra Brandidala	Landala,	Albstaden	Annedal,	Stampen, Gullbergsvass	Burgården	15:de roten, Burgården	Olskroken	Redbergslid,	Gamlestaden	Fatighusen
1900.....	15,8	15	12	17	15	10	16	16	15	19	17	8	17	11	13	12	16	20	16	20	111		
1901.....	14,8	15	12	18	13	16	13	15	14	15	15	10	16	13	13	11	14	25	14	25	96		
1902.....	15,0	11	12	15	13	11	15	17	13	16	16	7	17	15	11	10	14	20	14	20	122		
1903.....	15,3	12	10	12	16	11	19	18	15	15	17	8	16	13	15	10	16	22	16	22	98		
1904.....	14,7	14	12	16	15	12	13	15	12	18	15	8	17	11	10	9	14	32	14	32	102		
Medeltal:																							
1900—1904.....	15,1	13	12	16	14	12	15	16	14	17	16	8	17	13	12	10	15	22	15	22	106		

Tab. 17. Översikt af meteorologiska observationerna i Göteborg år 1904.

	År	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December
Temperatur C. 1904 absolut maximum.....	+28,0	+ 6,0	+ 3,5	+10,5	+15,0	+21,5	+26,0	+27,0	+28,0	+21,6	+16,0	+11,0	+ 8,5
» » » » minimum.....	-12,0	- 8,0	-12,0	- 9,0	+ 0,5	+ 3,0	+ 8,0	+10,0	+ 9,0	+ 3,5	- 1,0	- 4,5	-11,0
» » » » medeltal.....	+ 7,70	+ 0,8	- 1,9	+ 1,2	+ 6,5	+10,8	+15,1	+16,9	+15,9	+12,5	+ 8,3	+ 4,0	+ 2,3
» » » » medeltal 1859—1900.....	7,26	- 0,7	- 0,9	+ 0,7	+ 5,4	+10,4	+15,0	+16,8	+15,9	+12,7	+ 7,8	+ 3,6	+ 0,4
Nederbörd 1904 mm.....	879,3	94,1	136,0	40,3	86,3	64,1	25,1	11,9	139,8	34,4	95,3	73,0	79,0
» » » » medeltal mm. 1860—1894.....	768,5	67,6	46,5	48,7	37,4	49,5	55,6	71,9	88,1	88,5	79,0	69,4	66,3
Relativ fuktighet 1904 medeltal %.....	75	87	86	78	75	62	58	59	71	76	78	81	84
Barometern i mm. 1904.....	758,3	759,8	752,4	764,3	755,5	758,9	757,7	759,8	756,6	765,0	761,0	754,7	754,0

Tab. 18. Sammandrag öfver de epidemiska sjukdomarne i Göteborg år 1904.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa
Difteri	18	2	9	14	9	5	1	5	7	7	12	17	106
Strypsjuka	2	5	3	—	2	2	—	—	2	1	6	2	25
Skarlakansfeber	31	23	13	9	9	8	7	5	4	12	11	10	142
Nervfeber	2	5	4	6	23	8	2	9	18	15	9	11	112
Barnsängsfeber	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	3

Tab. 19. Öfversikt af smittosamma sjukdomar inom Göteborg åren 1895—1904.

	1895		1896		1897		1898		1899		1900		1901		1902		1903		1904	
	Insjunktade	Döde	Insjunktade	Döde	Insjunktade	Döde	Insjunktade	Döde	Insjunktade	Döde	Insjunktade	Döde	Insjunktade	Döde	Insjunktade	Döde	Insjunktade	Döde	Insjunktade	Döde
Smittkoppor	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mässling	1,067	54	438	8	2,370	57	1,100	32	1,515	38	552	27	1	—	2	—	3,052	173	4	—
Skarlakansfeber	744	72	467	28	150	6	291	9	719	27	323	17	167	5	1,074	49	649	34	142	13
Fläcktyfus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarmtyfus	88	9	457	34	161	17	132	15	169	10	119	6	135	7	55	11	122	11	112	3
Rödsot	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—
Påssjuka	66	—	45	—	239	—	100	—	22	—	159	—	317	—	200	—	115	—	18	—
Influensa	2,858	26	1,424	6	1,971	8	425	—	2,910	17	1,637	12	2,662	12	1,333	9	413	1	1,299	7
Kikhosta	572	26	457	22	1,641	126	415	17	816	30	660	44	706	45	622	50	119	12	466	32
Difteri	939	73	829	44	691	38	317	13	223	13	198	14	164	12	101	9	68	12	106	15
Strypsjuka	36	21	54	13	35	10	25	6	24	5	32	4	23	1	41	6	25	1	25	—

Tab. 20. Sammandrag öfver sjukligheten i Göteborg 1904, enligt uppgift från 10 distriktsläkare.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Sjukdomar		Under 2 år	Från 2 till 7 år	Från 7 till 15 år	Från 15 till 60 år	Öfver 60 år	Summa	Staden inom Vallgraven samt Pustervik	13:de och 14:de rotarne, Hagaheden väster om Södra Vägen	Haga och Annedal, Landala och Vestra Branddala	Majorna och Masthugget väster om Olivedalsbäcken	Ganlestaden, Stampen, Burgården, 15:de roten m. m.	Hamnen	Okänd bostad
1	Vattenkoppor. <i>Varicellæ</i>	45	64	23	3	—	135	19	2	42	34	37	—	1
2	Mässling. <i>Morbilli</i>	1	—	1	2	—	4	1	—	1	2	—	—	—
3	Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	4	32	21	1	—	58	—	2	8	42	6	—	—
4	Rash. <i>Roseola febrilis</i>	14	44	75	46	—	179	15	21	49	69	25	—	—
5	Feber af obestämd art. <i>Febricula</i>	—	3	1	1	—	5	1	—	—	4	—	—	—
6	Nervfeber. <i>Typhus abdominalis</i>	1	5	7	26	—	39	2	—	20	14	1	2	—
7	Inhemsk kolera. Barnkolera. <i>Cholera nostras et cholera infantum</i>	2	—	—	—	—	2	—	—	1	1	—	—	—
8	Pässjuka. <i>Parotitis</i>	2	6	6	4	—	18	1	—	4	10	3	—	—
9	Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	14	88	125	892	180	1,299	70	106	406	509	205	2	1
10	Kikhosta. <i>Pertussis</i>	159	247	53	7	—	466	57	15	146	174	74	—	—
11	Difteri. <i>Diphtheria</i>	5	28	6	2	—	41	1	1	11	23	5	—	—
12	Strypsjuka. <i>Croup</i>	4	7	1	—	—	12	1	—	4	7	—	—	—
13	Ros. <i>Erysipelas</i>	7	5	13	114	30	169	7	6	70	70	15	1	—
14	Varfeber. <i>Pyæmia</i>	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—
15	Barnsängsfeber. <i>Febris puerperalis</i>	—	—	—	3	—	3	—	—	2	—	1	—	—
16	Chancre. <i>Ulcus Venereum simplex</i>	—	—	—	5	—	5	—	—	3	—	—	—	—
17	Dröppel. <i>Gonorrhoea</i>	1	1	—	48	—	50	5	—	8	30	2	3	2
18	<i>Syphilis</i>	5	2	—	21	—	28	3	1	5	15	3	1	—
19	Fyllerigalenskap. <i>Delirium tremens</i>	—	—	—	45	1	46	11	—	10	23	2	—	—
20	Hjärt- och hjärtsäcksinflammation. <i>Endo- et Pericarditis</i>	—	1	5	6	1	13	4	—	4	5	—	—	—
21	Luftstrupskatarr. <i>Laryngitis catarrhalis</i>	17	34	20	125	5	201	16	15	59	74	35	1	1
22	Lungkatarr. <i>Bronchitis</i>	1,105	991	605	1,560	508	4,769	235	161	1,409	2,456	492	14	2
23	Lunginflammation. <i>Pneumonia</i>	99	79	27	153	67	425	35	8	200	151	30	—	1
24	Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i>	3	15	23	108	12	161	12	6	42	91	10	—	—
25	Halsfluss. <i>Angina tonsillaris</i>	27	173	324	639	11	1,174	70	86	356	543	109	5	5
26	Akut magkatarr. <i>Gastritis acuta</i>	73	101	92	312	35	613	50	21	118	354	69	—	1
27	Akut tarmkatarr. <i>Enteritis et colitis</i>	764	392	198	764	206	2,324	146	67	738	975	390	7	1
28	Blindtarmsinflammation. <i>Typhlitis, Perityphlitis</i>	—	1	16	86	3	106	4	8	38	42	13	1	—
29	Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	1	—	—	6	4	11	—	—	6	4	1	—	—
30	Blåskatarr. <i>Cystitis</i>	—	1	2	22	7	32	3	1	10	14	3	—	1
31	Njurinflammation. <i>Nephritis</i>	1	10	7	53	7	78	9	3	27	34	3	1	1
32	Muskelreumatism. <i>Rheumatismus muscularis</i>	—	6	29	487	68	590	72	10	111	317	74	6	—
33	Reumatisk feber. <i>Rheumatismus articularis</i>	—	9	53	289	28	379	22	8	146	161	38	1	3
34	<i>Erythema multiforme</i>	—	1	2	9	—	12	2	1	3	6	—	—	—
35	Knölros. <i>Erythema nodosum</i>	—	27	41	34	1	103	5	2	37	47	11	—	1
36	Nässelutslag. <i>Urticaria</i>	7	14	17	32	3	73	1	3	27	30	12	—	—
37	Bältros. <i>Herpes Zoster</i>	—	3	7	22	11	43	2	3	17	16	4	—	1
38	Förgiftningssjukdom. <i>Intoxicatio</i>	—	—	1	1	—	2	—	—	—	2	—	—	—
39	Gulsot. <i>Icterus catarrhalis</i>	—	8	6	4	—	18	3	1	2	12	—	—	—
	Summa	2,361	2,398	1,807	5,932	1,189	13,687	885	558	4,141	6,363	1,673	45	22

Tab. 21. Gångse sjukdomar i Göteborg år 1904 fördelade på månader, enligt uppgift från 10 distriktsläkare.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Alla
1 Vattenkoppor. <i>Varicella</i>	21	10	6	10	5	24	7	7	4	2	23	16	135
2 Mässling. <i>Morbilli</i>	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	4
3 Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	13	4	9	3	4	4	—	4	2	6	5	4	58
4 Rash. <i>Roseola febrilis</i>	5	8	36	57	42	24	1	—	1	4	—	1	179
5 Feber af obestämd art. <i>Febricula</i>	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	5
6 Nervfeber. <i>Typhus abdominalis</i>	1	2	—	2	8	2	1	2	13	3	4	1	39
7 Inhemsk kolera. Barnkolera. <i>Cholera nostras et Cholera infantum</i>	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	2
8 Påssjuka. <i>Parotitis</i>	2	1	8	—	1	2	1	3	—	—	—	—	18
9 Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	485	449	89	55	34	1	—	—	—	4	70	112	1,299
10 Kikhosta. <i>Pertussis</i>	5	8	6	14	12	24	42	66	48	45	104	92	466
11 Difteri. <i>Diphtheria</i>	5	—	2	8	1	2	1	2	3	5	5	7	41
12 Strypsjuka. <i>Croup</i>	1	2	1	—	1	1	—	—	—	1	3	2	12
13 Ros. <i>Erysipelas</i>	7	5	11	11	10	19	19	26	19	11	17	14	169
14 Varfeber. <i>Pyæmia</i>	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
15 Barnsängsfeber. <i>Febris puerperalis</i>	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	3
16 Chancre. <i>Ulcus venereum simplex</i>	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—	5
17 Dröppel. <i>Gonorrhoea</i>	4	3	5	3	1	5	3	6	1	8	5	6	150
18 <i>Syphilis</i>	3	5	2	1	2	1	2	4	1	1	5	1	28
19 Fyllerigalenskap. <i>Delirium tremens</i>	1	1	2	3	—	4	8	7	4	4	7	5	46
20 Hjärt- och hjärtsäcksinflammation. <i>Endo- et Pericarditis</i>	1	—	—	1	3	2	1	1	1	—	—	3	13
21 Luftstrupskatarr. <i>Laryngitis catarrhalis</i>	19	17	33	24	19	12	8	5	10	8	24	22	201
22 Lungkatarr. <i>Bronchitis</i>	600	484	593	410	325	262	198	250	221	292	521	613	4,769
23 Lunginflammation. <i>Pneumonia</i>	47	42	57	39	28	31	18	21	32	31	50	29	425
24 Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i>	12	14	16	20	14	14	5	17	10	17	14	8	161
25 Halsfluss. <i>Angina tonsillaris</i>	107	81	81	64	74	88	65	89	116	130	149	130	1,174
26 Akut magkatarr. <i>Gastritis acuta</i>	38	25	27	37	26	96	68	91	40	59	56	50	613
27 Akut tarmkatarr. <i>Enteritis et colitis</i>	121	98	106	123	128	221	266	513	258	188	159	143	2,324
28 Blindtarmsinflammation. <i>Typhlitis, Perityphlitis</i>	14	7	9	7	12	8	8	10	8	7	5	11	106
29 Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	—	1	1	—	—	—	1	1	2	2	2	1	11
30 Blåskatarr. <i>Cystitis</i>	3	5	4	2	3	2	3	3	1	2	3	1	32
31 Njurinflammation. <i>Nephritis</i>	5	4	7	6	7	9	9	7	1	9	9	5	78
32 Muskelreumatism. <i>Rheumatismus muscularis</i>	34	47	62	46	44	53	54	52	44	57	57	40	590
33 Reumatisk feber. <i>Rheumatismus articularis</i>	19	19	45	34	38	52	24	33	21	27	42	25	379
34 <i>Erythema multiforme</i>	—	1	—	1	—	1	—	2	1	3	2	1	12
35 Knölros. <i>Erythema nodosum</i>	5	18	9	6	8	8	6	11	4	5	11	12	103
36 Nässelutslag. <i>Urticaria</i>	5	6	9	8	3	8	5	7	4	5	8	5	73
37 Bältros. <i>Herpes Zoster</i>	1	3	5	4	3	3	6	2	1	6	7	2	143
38 Förgiftningssjukdom. <i>Intoxicatio</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
39 Gulshot. <i>Icterus catarrhalis</i>	—	—	1	—	—	2	—	—	1	3	7	4	18
Summa	4,584	1,371	1,244	1,000	858	988	832	1,251	872	946	1,375	1,366	13,687

Tab 22. Dödsorsakerna i Göteborg år 1904 med fördelning efter åldersklasser och kön.

Dödsorsakens benämning (Siffrorna hänvisa till gällande dödsorsaksnomenklatur.)	De aflidnas lefnadsålder										Summa			Dödsorsakens benämning						
	0—6 månad.		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		15—20 år	20—40 år	40—60 år		60—80 år	Öfver 80 år	Okänd ålder	Man- kön	Kvin- kön	Båda
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.		kv.	m.	kv.	m.	kv.	
I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar.																				
3. Missfoster och bildningsfel. <i>Monstrum et vitium primæ conformationis</i>	2	1	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2	4	Missfoster och bildningsfel.
4. Medfödd svaghet. <i>Debilitas congenita</i>	54	36	2	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	56	37	93	Medfödd svaghet.
5. Bristande lungutvidgning. <i>Atelectasis pulmonum</i>	3	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	1	4	Bristande lungutvidgning.
7. Öfriga medfödda sjukdomar. <i>Alii morbi congeniti</i>	3	2	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	5	3	8	Öfriga medfödda sjukdomar.
Summa	62	40	3	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	66	43	109	
II. Ålderdomssjukdomar.																				
8. Ålderdomsaftyning. <i>Marasmus senilis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	61	101	25	96	..	..	86	Ålderdomsaftyning.
9. Ålderdomsbrand. <i>Gangræna senilis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	1	..	..	3	Ålderdomsbrand.
Summa	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	61	103	25	97	..	..	86	
III. Akuta infektionssjukdomar.																				
12. Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	..	..	..	..	5	6	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	7	6	13	Skarlakansfeber.
14. Tarmtyfus. <i>Febris typhoides</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	2	5	Tarmtyfus.
15. Rödsot. <i>Dysenteria</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Rödsot.
17. Inhemsk kolera. Barnkolera. <i>Cholera nostras. Cholera infantum</i>	1	..	3	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	2	6	Inhemsk kolera. Barnkolera.
19. Kikhosta. <i>Pertussis</i>	2	6	4	4	7	8	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	14	19	33	Kikhosta.
20. Influensa. <i>Influenza</i>	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	2	2	..	1	..	4	4	8	Influensa.
21. Difteri. <i>Diphtheria</i>	..	1	..	3	4	8	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	12	16	Difteri.
23. Varfeber. <i>Pyæmia. Septichæmia</i>	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	3	7	Varfeber.
24. Barnsängsfeber. <i>Sepsis puerperalis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	3	Barnsängsfeber.
25. Ros. <i>Erysipelas</i>	3	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	2	..	1	7	6	13	Ros.
31. Andra akuta infektionssjukdomar. <i>Aliæ infectiones acutæ</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Andra akuta infektionssjukdomar.
Summa	7	8	7	9	16	23	3	1	..	..	..	..	2	..	..	..	49	57	106	

Tab. 22. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De aflidnas										Lefnadsålder						Summa			Dödsorsakernas benämning							
	0—6 månad.		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		15—20 år		20—40 år		40—60 år		60—80 år		Öfver 80 år		Okänd ålder		Man- køn	Kvin- køn	Båda		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.		kv.	m.				kv.	
IV. Kroniska infektionssjukdomar.																											
32. Tuberkelsjukdom. <i>Tuberculosis:</i>																											
a) Lungsot. <i>Tuberculosis v. phthisis pulmonum..</i>	3	..	3	2	8	7	5	10	5	10	22	26	86	77	35	46	17	17	..	2	..	..	184	197	381	Tuberkelsjukdom. a) Lungsot.	
b) Hjärttuberkulos. <i>Tuberculosis cerebri. Meningitis tuberculosa.....</i>	3	1	5	6	13	17	7	10	2	1	..	2	2	3	..	..	..	..	..	..	..	..	32	40	72	b) Hjärttuberkulos.	
c) Ben- och ledgångstuberkulos. <i>Tuberculosis ossium et articulationum.....</i>	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	1	..	1	..	..	..	..	..	..	2	2	4	c) Ben- och ledgångstuber- kulos.	
d) Tuberkulos i andra organ samt allmän tuberkulos. <i>Tuberculosis aliorum organorum et t. universalis.....</i>	..	1	..	..	6	3	2	..	..	4	1	1	4	4	3	1	..	2	..	..	..	..	16	16	32	d) Tuberkulos i andra organ samt allmän tuberkulos.	
35. Frossa. <i>Febris intermittens .....</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Frossa.	
Summa	6	2	9	8	27	27	14	20	7	15	24	29	93	85	38	48	17	19	..	2	..	..	235	255	490		
V. Konstitutionella sjukdomar.																											
39. Engelska sjukan. <i>Rachitis .....</i>	2	..	5	1	8	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	15	3	18	Engelska sjukan.	
41. Andra konstitutionella sjukdomar. <i>Aliae cachexiae .....</i>	..	..	1	..	..	1	..	..	..	..	..	1	1	..	1	3	4	2	..	..	..	..	7	7	14	Andra konstitutionella sjuk- domar.	
Summa	2	..	6	1	8	3	..	..	..	..	..	1	1	..	1	3	4	2	..	..	..	..	22	10	32		
VI. Kroniska förgiftningssjukdomar.																											
44. Kronisk alkoholsjukdom. <i>Alcoholismus chronicus. Delirium tremens.....</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	4	..	3	..	..	..	..	..	8	..	8	Kronisk alkoholsjukdom.	
Summa	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	4	..	3	..	..	..	..	..	8	..	8		
VII. Sinnessjukdomar.																											
46. Sinnessjukdom. <i>Insania .....</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	3	3	1	1	..	..	..	6	4	10	Sinnessjukdom.	
Summa	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	3	3	1	1	..	..	..	6	4	10		

Tab. 22. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De aflidnas										Lefnadsålder						Summa			Dödsorsakernas benämning						
	0—6 månad.		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		15—20 år	20—40 år		40—60 år		60—80 år		Öfver 80 år	Okänd ålder		Man- køn	Kvin- køn	Båda			
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.		kv.					
VIII. Nervsystemets sjukdomar.																										
47. Hjärnslag. Hjärnuppmmjukning <i>Hæmorrhagia cerebri et meningum. Emollitio cerebri</i> ..	1											2	1	16	6	10	15	1					29	23	52	Hjärnslag. Hjärnuppmmjukning.
48. Hjärn- och hjärnhinneinflammation. <i>Encephalitis et meningitis. Abscessus cerebri</i> ..	2			2	3	2						1	1	1			1						5	8	13	Hjärn- och hjärnhinneinflammation.
49. Inflammation i ryggmärgen och dess hinnor. <i>Myelitis et meningitis spinalis acuta et chronica</i> ..	1				1		1								1		2						2	4	6	Inflammation i ryggmärgen o. dess hinnor.
51. Fallandesot. <i>Epilepsia</i> ..							1		2	1													4	3	7	Fallandesot.
52. Eklampsi. <i>Eclampsia</i> ..	3	2	4	1	1	2							4		1								8	10	18	Eklampsi.
53. Konvulsioner. <i>Convulsiones</i> ..					1																		1		1	Konvulsioner.
54. Sockersjuka. <i>Diabetes mellitus</i> ..							1						1	1	5	1	5	4					12	6	18	Sockersjuka.
55. Andra sjukdomar i nervsystemet. <i>Alii systematis nervosi morbi</i> ..			1	2									1	3	2	1	3						5	8	13	Andra sjukdomar i nervsystemet.
Summa	3	6	5	5	6	4	3		2	1	1		4	9	25	12	16	25	1				66	62	128	
X. Öronsjukdomar.																										
56. Öroninflammation. <i>Otitis</i> ..	2				1											1		1					4	2	6	Öroninflammation.
Summa	2				1											1		1					4	2	6	
XI. Cirkulationsorganens sjukdomar.																										
58. Hjärtinflammation. <i>Endocarditis. Myocarditis. Pericarditis</i> ..																							15	11	26	Hjärtinflammation.
59. Fetthjärta. <i>Cor adiposum</i> ..																							1	3	4	Fetthjärta.
60. Organiskt hjärtfel. <i>Vitium organicum cordis</i> ..							1		2	1													40	50	90	Organiskt hjärtfel.
61. Hjärtförlamning. <i>Paralysis cordis</i> ..			1				1																16	7	23	Hjärtförlamning.
62. Pulsåderinflammation. <i>Endarteriitis chronica</i> ..															6	1	14	3					20	4	24	Pulsåderinflammation.
53. Pulsåderbräck. <i>Aneurysma</i> ..													1		1		1						4		4	Pulsåderbräck.
65. Blodpropp. <i>Thrombosis. Embolia</i> ..															1		1	1					2	1	3	Blodpropp.
66. Andra sjukdomar i blodomloppsorganen. <i>Alii organorum circulationis morbi</i> ..														1		4	2	2	6				7	8	15	Andra sjukdomar i blodomloppsorganen.
Summa			1				2		2	2		5	3	19	13	35	28	41	37		1		105	84	189	

Tab. 22. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De aflagdas										Levnadsålder						Summa			Dödsorsakernas benämning						
	0—6 månad,		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		15—20 år	20—40 år		40—60 år		60—80 år		Öfver 80 år			Okänd ålder		Man- køn	Kvin- køn	Båda	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.								
XIV. Urinorganens sjukdomar.																										
92. Akut njurinflammation. <i>Nephritis acuta</i>	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	2	6	Akut njurinflammation.	
93. Kronisk njurinflammation. <i>Nephritis chronica</i> ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	17	16	33	Kronisk njurinflammation.	
94. Uremi. <i>Uræmia</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Uremi.
98. Njur- och blåsesten. <i>Lithiasis renalis et vesicalis</i> ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Njur och blåsesten	
99. Andra sjukdomar i urinorganen. <i>Alii organorum uropoëticorum morbi</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Andra sjukdomar i urinorganen.	
Summa	..	..	..	..	1	1	..	..	..	1	2	3	12	7	6	7	1	..	..	..	23	19	42			
XV. Kvinliga könsorganens sjukdomar.																										
102. Missfall och svår barnsbörd. <i>Abortus et partus difficilis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2	2	Missfall och svår barnsbörd.
103. Andra sjukdomar i de kvinnliga könsorganen. <i>Alii organorum sexualium muliebrium morbi</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	1	Andra sjukdomar i de kvinnliga könsorganen.
Summa	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	3	3	
XVI. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar.																										
104. Akut ledgångsreumatism. <i>Rheumatismus articularis acutus</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Akut ledgångsreumatism.	
106. Beninflammation. <i>Ostitis. Osteomyelitis</i>	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Beninflammation.	
Summa	..	..	1	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	2		
XVII. Hud- och bindväfssjukdomar.																										
109. Bulnad. <i>Phlegmone. Abscessus</i>	2	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	5	1	6	Bulnad.	
111. Andra hud- och bindväfssjukdomar. <i>Alii systematis cutanei et telaë connexivæ morbi</i>	1	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	2	1	3	Andra hud- och bindväfssjukdomar.	
Summa	3	..	1	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	1	1	..	..	..	..	..	..	7	2	9		

Tab. 22. Fortsättning.

Dödsorsakens benämning	De aflidnas												Lefnadsålder										Summa			Dödsorsakens benämning	
	0—6 månad.		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		15—20 år		20—40 år		40—60 år		60—80 år		Öfver 80 år		Okänd ålder		Man- køn	Kvin- køn	Båda		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.							
116. Självmord. <i>Suicidium</i> : Transport	..	2	..	..	1	2	8	..	2	..	5	1	21	4	11	2	8	1	1	1	..	..	57	13	70	Självmord.	
1. Dränkning. <i>Submersio</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	1	..	..	..	..	..	..	1	1	2	1. Dränkning.	
5. Hängning. <i>Strangulatio</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	4	..	1	..	..	..	..	..	6	..	6	5. Hängning.	
8. Sår. <i>Vulnus</i> : Skottsår	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	..	2	..	..	..	..	..	..	..	5	..	5	8. Sår. Skottsår.	
Skärsår	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	1	..	1	Skärsår.	
9. Frätande ämnen.....	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	1	..	1	9. Frätande ämnen.	
Summa	..	2	..	..	1	2	8	..	2	..	5	1	26	4	17	3	11	1	1	1	..	..	71	14	85		
119. Ej uppgifven dödsorsak..	3	..	1	..	1	1	..	..	..	..	..	..	2	..	..	..	..	2	..	2	..	..	7	5	12	Ej uppgifven dödsorsak.	
Summa	164	113	83	59	81	95	35	26	16	19	40	38	174	144	196	164	237	291	37	121	..	..	1063	1070	2133		
	<u>277</u>		<u>142</u>		<u>176</u>		<u>61</u>		<u>35</u>		<u>78</u>		<u>318</u>		<u>360</u>		<u>528</u>		<u>158</u>								

Tab. 23. Dödsorsakerna i Göteborg 1904, fördelade efter sina hufvudgrupper på månader och kvartal.

Dödsorsakerna	Januari			Februari			Mars			April			Maj			Juni			Juli			K v a r t a l												Summa			Procent af hela antalet dödsfall																		
																						1:sta			2:dra			3:dje			4:de																								
	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a		m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a									
Bildningsfel och medfödda sjukdomar ...	5	2	7	3	1	4	7	3	10	4	4	8	6	3	9	2	5	7	3	3	6	7	5	12	6	3	9	10	3	13	6	9	15	7	2	9	15	6	21	12	12	24	16	11	27	23	14	37	66	43	109	5,11			
Ålderdomssjukdomar	4	13	17	10	23	33	9	21	30	5	16	21	5	12	17	11	14	25	4	11	15	8	17	25	7	19	26	8	15	23	9	20	29	6	19	25	23	57	80	21	42	63	19	47	66	23	54	77	86	200	286	13,41			
Akuta infektionssjukdomar	1	6	7	5	5	10	4	3	7	3	6	9	4	2	6	7	4	11	2	4	6	7	5	12	1	2	3	2	3	5	8	7	15	5	10	15	10	14	24	14	12	26	10	11	21	15	20	35	49	57	106	4,97			
Kroniska infektionssjukdomar	17	26	43	24	16	40	20	22	42	23	25	48	25	31	56	20	20	40	27	18	45	13	21	34	22	17	39	14	21	35	17	19	36	13	19	32	61	64	125	68	76	144	62	56	118	44	59	103	235	255	490	22,97			
Konstitutionella sjukdomar	1	—	1	1	—	1	3	2	5	4	1	5	2	1	3	4	1	5	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	7	10	3	13	3	2	5	4	3	7	22	10	32	1,50			
Kroniska förgiftningssjukdomar	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2	—	2	—	—	—	6	4	10	0,47						
Sinnessjukdomar	—	1	1	2	—	2	1	1	2	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	3	2	5	1	2	3	—	—	—	2	—	2	6	4	10	0,47			
Nervsystemets sjukdomar	7	4	11	8	3	11	5	6	11	8	4	12	4	2	6	5	10	15	5	5	10	6	3	9	4	1	5	6	7	13	4	11	15	4	6	10	20	13	33	17	16	33	15	9	24	14	24	38	66	62	128	6,00			
Öronsjukdomar	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	1	3	1	—	1	1	—	1	4	2	6	0,38			
Cirkulationsorganens sjukdomar	15	5	20	7	11	18	5	6	11	11	4	15	6	5	11	12	9	21	13	6	19	5	7	12	9	7	16	6	7	13	10	7	17	6	10	16	27	22	49	29	18	47	27	20	47	22	24	46	105	84	189	8,86			
Andningsorganens sjukdomar	10	17	27	12	11	23	16	17	33	17	10	27	11	10	21	13	8	21	2	5	7	6	5	11	4	2	6	6	8	14	11	17	28	19	16	35	38	45	83	41	28	69	12	12	24	36	41	77	127	126	253	11,86			
Matsmältningsorganens sjukdomar	10	8	18	1	6	7	13	2	15	8	4	12	6	12	18	14	11	25	7	12	19	20	15	35	15	12	27	10	9	19	7	6	13	5	6	11	24	16	40	28	27	55	42	39	81	22	21	43	116	103	219	10,27			
Urinorganens sjukdomar	3	2	5	3	4	7	1	1	2	3	—	3	1	—	1	1	2	3	2	—	2	1	1	2	—	1	1	2	6	5	11	1	2	3	7	7	14	5	2	7	3	2	5	8	8	16	23	19	42	1,97					
Kvinliga könsorganens sjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	3	3	—	3	0,14		
Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	2	0,09
Hud- och bindväfssjukdomar	1	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	1	2	—	—	—	—	—	1	—	1	2	—	2	—	1	1	3	—	3	2	1	3	7	2	9	0,42			
Svulster	3	7	10	6	7	13	6	3	9	7	10	17	4	14	18	3	9	12	4	6	10	6	7	13	11	—	11	6	7	13	1	6	7	6	5	11	15	17	32	14	33	47	21	13	34	13	18	31	63	81	144	6,75			
Våldsam död: olyckshändelse eller våda..	5	—	5	2	2	4	2	—	2	2	—	2	5	1	6	3	5	8	8	1	9	9	—	9	5	—	5	5	1	6	6	1	7	5	2	7	9	2	11	10	6	16	22	1	23	16	4	20	57	13	70	3,28			
själfmord	2	—	2	—	—	—	1	—	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	3	—	3	—	3	8	1	9	—	—	—	—	14	1	15	0,71
Ej uppgifven dödsorsak	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	3	4	1	5	1	2	3	7	5	12	0,56		
Summa	85	91	176	86	89	175	94	88	182	97	86	183	81	95	176	99	101	200	83	76	159	93	87	180	95	64	159	78	85	163	87	110	197	85	98	183	265	268	533	277	282	559	271	227	498	250	293	543	1063	1070	2133	100,00			

Tab. 24. Dödsorsakerna i Göteborg år 1904 bland här kyrkoskrifna, fördelade på stadsdelar.

	Nordstaden	Sydstaden	Otterhällan	Masthugget	Majornas 4:de rote	Majornas 2:dra rote	Masthuggsbergen	Majornas 3:dje rote	Majornas 1:ste rote	Haga	13:de o. 14:de rot., Hagaheden	Landala, Vestra Branddala	Annedal, Albostaden	Kommandantsängen	Stampen, Gullbergsvass	15:de roten, Burgården	Redbergslid, Olskroken	Gamlestaden	Fattighuset	Obekant bostad	Summa
Bildningsfel och medfödda sjukdomar	4	2	2	9	1	2	19	11	4	12	4	8	3	1	—	2	12	—	4	—	100
Ålderdomssjukdomar	8	15	9	32	1	8	13	10	21	20	15	13	23	3	3	10	6	7	62	—	279
Akuta infektionssjukdomar	4	3	6	10	2	2	9	8	5	6	4	9	13	—	2	1	9	1	4	—	98
Kroniska infektionssjukdomar	11	8	13	48	2	12	40	27	31	49	17	55	34	4	15	9	38	13	28	1	455
Konstitutionella sjukdomar	1	1	1	2	—	—	2	2	3	2	3	2	1	—	1	1	6	1	—	—	29
Kroniska förgiftningssjukdomar	—	—	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	7
Sinnessjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9	—	10
Nervsystemets sjukdomar	6	6	6	13	2	3	15	6	9	8	10	4	6	3	5	4	4	2	8	—	120
Öronsjukdomar	—	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Cirkulationsorganens sjukdomar	14	7	7	21	1	5	8	8	9	27	14	8	12	1	3	8	6	3	14	—	176
Andningsorganens sjukdomar	11	4	9	20	1	7	26	13	24	20	14	27	17	2	12	4	18	4	10	1	244
Matsmältningsorganens sjukdomar	11	3	4	20	1	6	21	9	9	19	11	20	14	4	8	2	21	6	11	—	200
Urinorganens sjukdomar	3	1	2	8	—	1	4	3	—	3	1	1	4	—	—	1	1	—	8	—	41
Kvinliga könsorganens sjukdomar	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Hud- och bindväfssjukdomar	—	—	—	—	—	1	—	2	1	3	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	9
Svulster	4	9	1	11	3	2	7	4	11	19	12	7	15	1	7	7	7	3	10	—	140
Våldsam död: olyckshändelse eller våda . .	4	4	1	1	1	—	6	4	5	5	2	5	5	—	2	—	4	1	1	—	51
själfmord	2	—	2	1	—	—	1	—	1	2	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	13
Summa	84	63	64	198	15	49	176	108	134	196	108	160	150	19	60	49	133	42	172	2	1,982

Tab. 25. Dödsorsakerna bland här kyrkoskrifna, som år 1904 aflidit utom staden.

	De aflidnas lefnadsålder												Summa												
	0-6 månader		6-12 månader		1-5 år		5-10 år		10-15 år		15-20 år		20-40 år		40-60 år		60-80 år		Öfver 80 år		Okänd ålder		Mankön	Kvinkön	Båda
	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.					
Bildningsfel och medfödda sjukdomar	2	6	1																				3	6	9
Alderdomssjukdomar																1	3		3				1	6	7
Akuta infektionssjukdomar		1		1		1			1		2		1	1									4	4	8
Kroniska infektionssjukdomar					4		1		1	3	2	15	3	2	4								24	11	35
Konstitutionella sjukdomar			1		1									1									2	1	3
Kroniska förgiftningssjukdomar														1									1		1
Nervsystemets sjukdomar											1	1	2	2	1		1						5	3	8
Cirkulationsorganens sjukdomar			1				1				4	1	1	2	1	2							8	5	13
Andningsorganens sjukdomar	1	1	2	1		1					2	1											5	4	9
Matsmältningsorganens sjukdomar	2	4	1	1		1						1	3	2	2	2							8	11	19
Urinorganens sjukdomar														1										1	1
Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar						1																	1		1
Svulster											1		1	1		1							2	2	4
Våldsam död: olyckshändelse eller våda						1				3	11	1	2	1									17	2	19
själfmord											2												2		2
Ej uppgifven dödsorsak	3		1		1	1					2					2							7	5	12
Summa	8	12	7	3	6	4	2	1	1	1	7	2	40	8	13	15	5	10	1	5			90	61	151

Tab. 26. Dödsorsakerna i Göteborg år 1904 bland främlingar.

	De aflidnas lefnadsålder												Summa													
	0-6 månader		6-12 månader		1-5 år		5-10 år		10-15 år		15-20 år		20-40 år		40-60 år		60-80 år		Öfver 80 år		Okänd ålder		Mankön	Kvinkön	Båda	
	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.									
Bildningsfel och medfödda sjukdomar	3	1																					3	1	4	
Ålderdomssjukdomar																		2	2	4				2	6	8
Akuta infektionssjukdomar				1								1												1	1	2
Kroniska infektionssjukdomar							1			4	2	3					1							9	3	12
Konstitutionella sjukdomar					1																				1	1
Kroniska förgiftningssjukdomar												1												1		1
Nervsystemets sjukdomar				1									1			1								2	1	3
Cirkulationsorganens sjukdomar													1			2								1	2	3
Andningsorganens sjukdomar	1		1										1		1	2								1	5	6
Matsmältningsorganens sjukdomar	1											1												1	1	2
Urinorganens sjukdomar										1															1	1
Hud- och bindväfssjukdomar		1																							1	1
Svulster																1									1	1
Våldsam död: olyckshändelse eller våda ..										1		1			1									3		3
själfmord											1													1		1
dråp									1															1		1
Summa	5	2	2	1	1	1				2	1	6	4	7	1	2	8	2	5				26	24	50	

Tab. 28. Jämförande översikt af antalet dödsfall i folksjukdomarne samt några andra sjukdomar i Göteborg åren 1895—1904.

Dödsorsaker	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	Medeltal för de 10 åren
Smittkoppor.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mässling	54	8	57	32	38	27	—	—	173	—	38,9
Skarlakansfeber	72	28	6	9	27	17	5	49	34	13	26,0
Fläcktyfus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarmtyfus	9	34	17	15	10	6	7	11	11	3	12,3
Rödsot	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	0,1
Epidemisk influensa	26	6	8	—	17	12	12	9	1	7	9,8
Epidemisk hjärnfeber ..	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	0,4
Kikhosta	26	22	126	17	30	44	45	50	12	32	40,4
Difteri och strypsjuka	94	57	48	19	18	18	13	15	13	15	31,0
Varfeber	6	13	14	13	13	15	7	13	8	7	10,9
Barnsängsfeber	5	3	5	1	3	2	—	—	1	3	2,3
Lungsot	299	269	343	318	332	369	354	347	350	350	333,1
Hjärttuberkulos	84	56	66	74	61	103	80	84	89	70	76,7
Luftrörsinflammation, akut och kronisk.....	87	80	114	76	73	88	88	98	94	112	91,0
Lunginflammation	154	159	192	160	159	177	146	125	100	105	147,7
Inflammation i mage och tarmar, akut och kronisk	105	153	129	102	143	126	171	87	117	126	125,9

Tyfoidfeber 1904 (sjukdomsfall).

Skarlakansfeber 1904 (sjukdomsfall).

Difteri 1904 (sjukdomsfall).

Tuberkulos dödsfall 1904. Lungtuberkulos Annan tuberkulos

6000172003

Göteborgs universitetsbibliotek

